

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН І БІЗНЕСУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ Л. М. Побоченко
«_____» _____ 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Тема: «Конкурентні переваги формування інвестиційного клімату країн світу»

Виконавець: Мельник Діана Тарасівна, група МЕВ-401

_____
(підпис виконавця)

Керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу ФМВ НАУ

Набок Інна Іванівна

_____
(підпис керівника)

Нормоконтролер: Сидоренко Катерина Вікторівна

_____
(підпис нормоконтролера)

Київ - 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин

Кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу

спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Побоченко Л.М.

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Мельник Діани Тарасівни

1. Тема роботи «Конкурентні переваги формування інвестиційного клімату країн світу» затверджена наказом ректора «19» квітня 2021 р. №557/ст.
2. Термін виконання роботи: з 09 травня 2022 року по 19 червня 2022 року.
3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо регулювання прямих іноземних інвестицій в Україні, статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України, матеріали й аналітичні звіти міжнародних компаній: Ernst&Young, KPMG, World Investment Report, BCG, щорічні звіти міжнародних організацій: Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світової організації торгівлі (СОТ), Світового банку (СБ).
4. Зміст пояснювальної записки: теоретичні основи іноземного інвестування та його роль в економічному розвитку країни, оцінка ринку іноземного інвестування в Україні, проблеми та пріоритетні напрямки залучення іноземних інвестицій в економіку України (перелік розділів кваліфікаційної роботи).
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: у роботі розміщено 13 таблиць, 10 рисунків.
6. Презентація основних результатів кваліфікаційної роботи в електронному вигляді. Розроблена презентація в Microsoft Office Power Point, складає 26 слайдів.

7. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Вивчити літературні джерела з предмету дослідження та написати заяву про затвердження теми кваліфікаційної роботи	29.03.2022	Виконано
2.	Затвердити план дослідження та отримати завдання до виконання кваліфікаційної роботи	29.04.2022	Виконано
3.	Розкрити теоретичні основи іноземного інвестування та його роль в економічному розвитку країни	03.05.2022 – 10.05.2022	Виконано
4.	Оцінити ринок іноземного інвестування в Україні	11.05.2022 – 17.05.2022	Виконано
5.	Визначити та обґрунтувати проблеми та пріоритетні напрямки залучення іноземних інвестицій в економіку України	18.05.2022 – 24.05.2022	Виконано
6.	Написати реферат, вступ, висновки та оформити список використаних джерел і додатки	25.05.2022 – 27.05.2022	Виконано
7.	Оформити кваліфікаційну роботу та пройти перевірку на плагіат	28.05.2022	Виконано
8.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	07.06.2022	Виконано
9.	Передати кваліфікаційну роботу рецензенту для рецензування	04.06.2022	Виконано
10.	Передати кваліфікаційну роботу науковому керівникові для написання відгуку	07.06.2022	Виконано

8. Дата видачі завдання: « 20 » квітня 2021р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис керівника)

Набок І. І.
(П.І.Б)

Завдання прийняв до виконання _____ П.І.Б)
(підпис випускника)

Мельник Д. Т.

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Конкурентні переваги формування інвестиційного клімату країн світу»: 85 с., 9 рис., 14 табл., 78 літературних джерела.

Перелік ключових слів (словосполучень): ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ, ІНВЕСТИЦІЇ, КОНКУРЕНЦІЯ, КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ, ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ, КРАЇНИ-ІНВЕСТОРИ, ВВП, РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙ.

Об'єкт дослідження: процес прямого інвестування в економіку країн світу та їх конкурентні переваги.

Предмет дослідження: інвестиційний ринок країн світу та України в аспектах впливу на економічне їх зростання, рівень інвестиційного клімату та зміни пов'язанні з пандемією COVID-19.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження конкурентних переваг формування інвестиційного клімату країн світу в сучасних умовах.

Методи дослідження: загальні методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція, класифікація), теоретичні методи (системний аналіз), економіко-статистичні, графічні та інші.

Отримані результати та їх новизна: визначено головні аспекти ведення інвестиційної діяльності на міжнародному рівні та запропоновано методи поліпшення залучення прямих іноземних інвестицій в національну економіку.

Значущість виконаної роботи та висновки: подальше створення належних і достатніх умов для залучення інвестицій в економіку країн світу, а саме створення правових, організаційно-адміністративних, економічних, політичних умов забезпечення інвестиційної привабливості країн ЄС. Розробка спеціальних програм для залучення інвестицій в головні галузі країн.

Рекомендації щодо використання результатів: матеріали дипломної роботи рекомендується використовувати для застосування при написанні звітів щодо проблем залученні прямих інвестицій в економіку країн ЄС та світу.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ.....	9
1.1. Принципи, характеристики та етапи розвитку інвестиційної діяльності.....	9
1.2. Конкурентні переваги формування інвестиційного клімату в сучасних умовах.....	15
1.3. Глобальні чинники, які впливають на інвестиційний клімат провідних країн світу.....	17
РОЗДІЛ 2	
АНАЛІЗ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ.....	25
2.1. Оцінка формування інвестиційної привабливості країн Західної Європи.....	25
2.2. Напрями виробництва, у які найбільше залучений потік інвестицій країн Європи.....	32
2.3. Вплив пандемії COVID-19 на потоки прямих іноземних інвестицій.....	44
РОЗДІЛ 3	
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ІМІДЖ ТА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ.....	54
3.1. Оцінка конкурентоспроможності України в сучасних умовах.....	54
3.2. Основні напрями вдосконалення інвестиційного потенціалу України.....	65
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК БІБЛОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ...	78

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Поглиблення інтеграційних процесів та розвиток економічного співробітництва підводять до поглиблення вивчення впливу навколишніх агентів на соціально-економічний розвиток країн, серед яких важливе місце посідають прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Інвестиційний клімат країн світу ЄС як основа надходжень інвестицій в економіку наймогутнішого зведеного створення світу у останні декілька років є центром з боку інвесторів, влади країн, національних і інтернаціональних систематичних, аналітичних та інформаційно-консалтингових інституцій, досвідних груп. І незважаючи на те, що сьогодні ця проблематика в цілому досить широко досліджена, беручи до уваги останні світові проблеми, такі як пандемія COVID-19, постає необхідність у постійному контролі та дослідженню стану та перемін у інвестиційному кліматі країн ЄС як економік, куди направляється багато світових капітальних вкладень.

Для того щоб сучасний інвестиційний ринок успішно функціонував, всередині нього потрібно сформувати конкурентні відносини як між інвесторами, так і між країнами. Саме інвестиційна діяльність дає змогу зростати середньому та малому бізнесу на макроекономічному та мікроекономічному рівнях. Це можна охарактеризувати тим, що вона передбачає довгострокові вкладення значущих ресурсів з метою отримання прибутку і зміцнення конкурентоспроможності.

Інвестиційні проекти зазвичай як наслідок призводять до змін технологічної структури виробництва і надання низки послуг виробничого характеру. Тому, у наш час виділяють три найголовніші інвестиційні категорії. Перша з них – це фінансові інвестиції, до яких належать депозити, облігація та акції. Другу категорію займають реальні інвестиції, тобто створення матеріальних активів. Та остання не менш важлива категорія – це нематеріальні капіталовкладення, що включає в себе технологічні розробки, їх запатентування, маркетингові ходи та інше.

Проблематиці оцінки інвестиційного клімату присвятили праці вітчизняні науковці, а саме О.Д. Вовчак, В.В. Гоблик, М.А. Корж, Г.О. Скрипник.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження конкурентних переваг формування інвестиційного клімату країн світу в сучасних умовах.

Відповідно до поставленої мети виділяють **основні завдання:**

- розкрити сутність та поняття іноземних інвестицій;
- визначити вплив пандемії COVID-19 на діяльність інвестиційного ринку на міжнародній арені;
- аналізувати показники формування інвестиційної діяльності західноєвропейських країн;
- визначити головні напрями виробництва, де найбільше зосереджено потік інвестицій України та Західної Європи;
- розглянути чинники, які впливають на інвестиційний ринок в сучасних умовах;
- оцінити інвестиційну конкурентоспроможність України;
- дослідити проблеми та ризики, які можуть блокувати залучення прямих іноземних інвестицій;
- внести пропозиції щодо вдосконалення потенціалу інвестиційного ринку.

Об'єкт дослідження: процес прямого інвестування в економіку країн світу та їх конкурентні переваги.

Предмет дослідження: інвестиційний ринок країн світу та України в аспектах впливу на економічне їх зростання, рівень інвестиційного клімату та зміни пов'язані з пандемією COVID-19.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувались такі загальні методи: (аналіз, синтез, індукція, дедукція, систематизація), теоретичні методи (системний аналіз), економіко-статистичні, графічні та інші.

Інформаційну базу дослідження сформували аналітичні матеріали вітчизняних та зарубіжних науковців та практиків, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, статті та монографічні видання.

Джерельною та статистичною базою роботи є законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо регулювання прямих іноземних інвестицій в Україні, статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби

України, Державної служби статистики України, матеріали й аналітичні звіти міжнародних компаній: Ernst&Young, KPMG, World Investment Report, BCG, щорічні звіти міжнародних організацій: Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світової організації торгівлі (СОТ), Світового банку (СБ).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки кваліфікаційного дослідження висвітлено у наукових публікаціях:

Мельник Д.Т. Конкурентні переваги формування інвестиційного клімату країн світу / Д.Т. Мельник // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 26 травня 2022 р.: тези доп.– К.: НАУ-друк, 2022. – С. 51-53.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку бібліографічних посилань використаних джерел. В роботі розміщено 14 таблиць та 9 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

1.1. Принципи, характеристики та етапи розвитку інвестиційної діяльності

Процес переходу наукової думки з питань виконання та ефективності інвестиційної діяльності підкреслює розвиток нагальності питань, які пов'язані із інвестуванням, безперервним науковим дослідженням управлінських режимів і моделей, які мають на увазі забезпечити продуктивний наслідок від інвестиційних процедур і ріст виробництва, галузей та економіки країни в цілому. І.А. Бланк виокремлює чільні головні фактори інвестицій галузей для намірів організації врядування інвестиційною операцією.

1. Інвестиції – якнайбільш діяльний різновид залучення нарощування капіталовкладень в економічну сферу діяльності.

2. Інвестиції дають перспективу застосування нагромадженого капіталу в усіх його можливих виглядах.

3. Інвестиції – прибуткова можливість впливу капіталу на різноманітні об'єкти господарської діяльності.

5. Інвестиції – джерела формування впливу підприємницької діяльності.

6. Інвестиції – об'єкт ринкових відносин.

7. Інвестиції – один із основ альтернативних способів «виживання» підприємства в умовах економічних криз [4].

Керуючи інвестиційною діяльністю підприємства потрібно розуміти, що вона є важливим видом фінансово-господарської діяльності. Це є процес вибору, залучення і обґрунтування інвестиційних ресурсів спрямованих на реалізацію інвестиційної політики підприємства, з основною метою збільшення доходів, розвинення добробуту власників того чи іншого підприємства і осіб, які мають до

нього відношення, сприяє росту економічного конкурентного потенціалу підприємства, рішенню нагальних питань.

Саме інвестиційна діяльність є необхідним видом конкурентного розвитку виробничо-економічного потенціалу підприємства. Вона є частиною фінансово-господарської діяльності пересічного підприємства і виконується у повній послідовності [9] (див. Рис. 1.1).

Інвестиційна діяльність вирішує питання розвитку та оновлення матеріально-технічного забезпечення підприємства, також спрямована на збільшення масштабів виробництва, опанування новітніх зразків продукції та варіантів розвитку діяльності, дочірніх або окремих підприємств.

Інвестиційна діяльність це довгостроковий процес вкладень пов'язаних з покращенням певної низки переваг підприємства, які збільшують його інвестиційний потенціал, також, безпосередньо, є сукупністю наявних та потенційних інвесторів бажаних інтегрувати власний капітал із системою інструментів і забезпечують цій інвестиції максимальну ефективність .

Процес інвестування також має на увазі визначення політики з кінцевою метою нагромадження капіталу і гарантії забезпечення економічного розвитку підприємства.

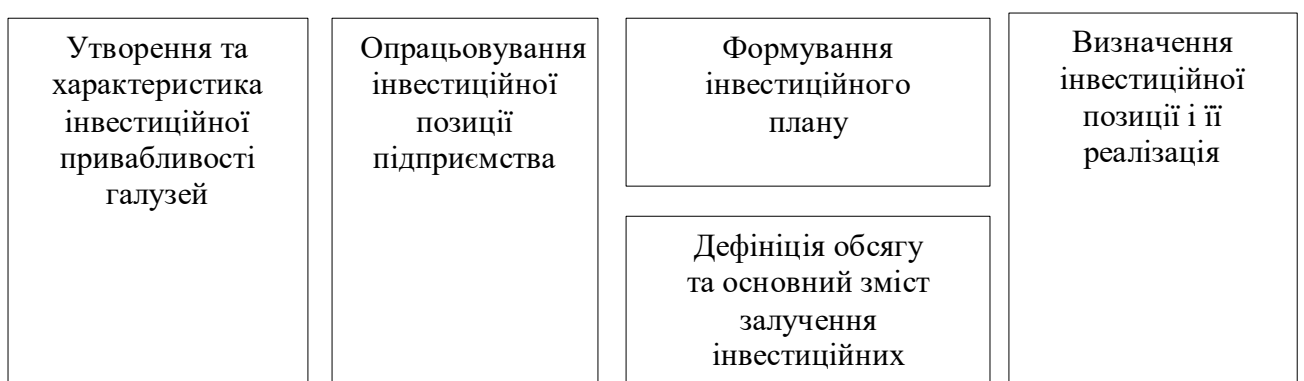

Рис. 1.1. Послідовність реалізації інвестиційної діяльності.

Примітка: побудовано автором за даними Мармуль Л. О., Леваєва Л. Ю. Методологічні засади структурної модернізації регіональної економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2020. – С. 5.

Замовниками інвестиційного проекту може бути будь-яка фізична юридично уповноважена інвестором особа до цього напряму, не втручаючись у підприємницьку діяльність чи інші галузі проекту осіб інвестиційного процесу не передбачених контрактом. Якщо ініціатор проекту не є інвестором то він наділяється повноваженнями використання, розпорядження та володіння інвестиціями фонду або підприємства на певний час та з певними правами зазначеними у контракті

Задоволення потреб осіб інвестиційної діяльності в сфері інвестицій можливе завдяки прогресивному управлінню інвестиціями на основі наукових даних, регулярно змінюваних умов зовнішнього інвестиційного середовища, адаптації і передбачення до цілей проекту.

Робочим інструментом керування інвестиційної діяльності проекту є інвестиційна політика, вона має рішуче значення для роботи підприємства незалежно від обсягів, організаційно-правової форми, галузевої приналежності тощо. Розвиток інвестиційної політики компанії, насамперед, залежить від інвестиційної політики держави, її особливостей, а також на формування впливають різні фактори ускладнюючи інвестиційну активність економіки України. Формування інвестиційної політики проекту та спроможності його використання у керуванні необхідно врахувати основні положення державної інвестиційної політики. Під державною інвестиційною політикою варто усвідомлювати сукупність цілеспрямованих заходів стосовно до налаштування сприятливих умов для всіх осіб господарювання з метою покращення інвестиційної діяльності, допоміжні дії розвитку економіки, зростання ефективності роботи та розв'язання соціальних проблем[17].

Організації залежно від властивостей функціонування можуть обирати різні різновиди інвестиційної політики такі як агресивна інвестиційна політика; помірна (компромісна) інвестиційна політика та консервативна інвестиційна політика.

Головними чинниками, які мають вплив на зміст інвестиційної політики проекту є фактори виробництва, що окреслюються рівнем технологічного розвитку та станом технічного забезпечення бази господарюючої особи або ж суб'єкту; умови маркетингу, розглядаючи які потрібно мати на увазі особливості ціноутворення,

можливість реалізації нового продукту та його цикл життя, інвестиційний вплив на ринкову частину фірми і поведження конкурентів, потреба інноваційної діяльності, ефективність рекламних кампаній та ефективний об'єм виробництва; капіталістична спроможність проекту це є обсяг власних інструментів фінансування та вдосталь приваблива послуговуватися зовнішніми джерелами інвестиційного капіталу; коливання ринку валют, рівень середньої прибутковості, швидкість зростання інфляції та розмір процентних ставок [19].

Згідно з цим, механізм прийняття інвестиційно-привабливих рішень, у свою чергу, цілеспрямований на досягнення мети, щодо яких аналізується ефективність діяльності організації, у тому числі інвестиційної. Обґрунтовані цілі та мета інвестиційного іміджу зобов'язані відповідати чималій кількості вимог, таких як наприклад, відповідність завдань підприємства; орієнтування на відмінний результат; наявність ясності і чіткості; взаємозалежність; зручність.

Усе це разом в забезпечує надійне інформаційне постачання для оперативного контролю та майбутньої оцінки рівня ефективності управлінських рішень. Протягом років ринкових зрушень в інвестиційних ринках, що відбуваються кожного дня у вітчизняних економічних аспектах, сталися колосальні зміни. Поряд із класичними суб'єктами інвестицій інвесторами можуть бути як держава, так організації, зарубіжні інвестори або населення тощо.

Варто підкреслити, що зі зростанням велика кількість суб'єктності інвестиційних процесів підвищується як число ресурсів фінансування інвестицій, а так і кількість цілей інвестування. Обіг капіталів як одна з найважливіших умов функціонування та розвитку макроекономічного всесвіту має на увазі наявність інституційних джерел управління інвестиційними процесами.

Уряд врегульовує інвестиційну діяльність законодавчо. В більшості, чинне законодавство має на меті інвестиційне регулювання поступово, тобто на кожному етапі законодавчої влади є права та норми, які керують інвестиційною діяльністю держави, галузі чи підприємства (організації). [16].

Інвестиційний клімат підприємства спрямований на розвиток виробництва, отримання прибутку та інших кінцевих результатів. Згідно до такого управління

інвестиційною діяльністю є основною частиною управлінського процесу, який реалізується суб'єктом із метою підвищення інвестиційної прибутковості.

Отже, інвестиційна діяльність охоплює взаємозалежний напрямок трьох відтворювальних форм інвестицій, наприклад, ресурси – вкладення – дохід.

Отже, інвестиції – це певний процес перетворення однієї відтворювальної форми в іншу, іншими словами стан руху або потоку. Одержання доходу як ціль інвестування безпосередньо пов'язане, із наявністю джерел (або капіталу), а з іншого боку – з їх вкладенням у галузь економіки, в якій створюється реальний дохід [37].

По-друге, інвестиційні джерела формуються в результаті накопичення і відображають потенціал інвестиційної активності. Дане розуміння інвестицій стає основою для управління інвестиційною діяльністю.

Інвестиційна діяльність суб'єктів інвестиційних відносин виконується в межах вже сформованого у галузі інвестиційного середовища й об'єднує в собі два етапи – вкладення ресурсів (капіталу) і кінцевий результат інвестування. Таким чином, для інвестиційної діяльності характерні такі інвестори – об'єкти інвестицій, суб'єкти, інвестиційні об'єкти й об'єднані інвестиційним процесом.

Інвестиційна діяльність як явище досить масштабне, а його форми і напрями суттєві відмінюються на окремих підприємствах, згідно з чим постає необхідність виокремити коло учасників партнерів діяльності.

Поняття суб'єкт інвестиційної діяльності можна вважати, безпосередньо, інвесторів, користувачів об'єктів інвестиційної діяльності, замовників, самих виконавців робіт, і також постачальників, юридичних осіб (це включає в себе страхові підприємства, банківські та інвестиційні фонди) та чимало інших учасників інвестиційного процесу. Під категорію суб'єкти інвестиційної діяльності підпадають фізичні та юридичні особи, в тому числі зарубіжні, а також державні і світові організації [12].

Інвестори реалізують вкладення власних, позикових і залучених засобів у вигляді інвестицій і забезпечують їх подальше використання.

Замовниками зобов'язується бути інвестори, або будь-які інші фізичні та юридичні особи, які уповноважені інвестором здійснювати втілення інвестиційного

проекту, при тому не втручаючись в підприємницьку діяльність, якщо це не передбачено договором заздалегідь. Якщо замовник не є інвестором, він має право володіти, використовувати та розпоряджатися інвестиціями протягом терміну та повноважень, зазначених у договорі.

Завдяки прогресивному науковому управлінню інвестиціями, прогнозуванню та адаптації до загальних цілей розвитку, а також постійно мінливому зовнішньому інвестиційному середовищу, можна задовольнити потреби інвестиційних об'єктів у сфері інвестування. Ефективним інструментом управління інвестиційною діяльністю компанії є її інвестиційна стратегія. Це важливо для можливостей підприємства [13].

Рівень розвитку інвестиційної політики компанії залежить від особливостей інвестиційної політики держави, на її формування впливають фактори, що ускладнюють інвестиційну діяльність в українській економіці. Для формування інвестиційної політики компанії та її потенціалу в управлінні необхідно враховувати основні положення інвестиційної політики країни. Національна інвестиційна політика спрямована на посилення інвестиційної діяльності, стимулювання економічного розвитку, підвищення ефективності виробництва та вирішення соціальних проблем. Слід розуміти як низку цільових заходів щодо створення умов, сприятливих для всіх суб'єктів господарювання. Підприємство залежно від показників його поведінки може вибирати такі види інвестиційної політики, як саме консервативна інвестиційна політика; компромісна (помірна) інвестиційна політика; агресивна інвестиційна політика [38].

Основними процесами, які впливають на зміст інвестиційної політики підприємства, є виробничі фактори, які обумовлюються станом технічної бази і рівнем технологічного розвитку господарчого суб'єкта; маркетингові умови, під час розбору яких потрібно врахувати всебічні особливості ціноутворення, можливості збуту нової продукції, прямий вплив інвестицій на ринкову частину фірми та політику конкурентів, життєвий цикл продукту, необхідність інноваційної діяльності, фінансові здібності підприємства, а саме величина власних засобів фінансування та достатня привабливість для обігу зовнішніх джерел інвестиційного капіталу;

коливання валютного ринку, середній рівень прибутковості, темпи інфляції і величина процентних ставок; трудові ресурси, наявність кваліфікованих кадрів.

1.2. Конкурентні переваги формування інвестиційного клімату в сучасних умовах

Інвестиційний клімат дає змогу виокремити певну систему орієнтирів, у межах якої здійснюється механізм інвестування, і на цій основі підкреслити методи результативного використання інвестицій. Цими орієнтирами є: стан економіки тої чи іншої країни, рівень сталої законодавчої бази, ступінь розвитку інвестиційної інфраструктури, валютна та фіскальна політика, сутність інвестиційного ринку та фінансово-кредитної системи, розвиток продуктивних сил, інвестиційна здатність населення, роль іноземного інвестора та інші фактори.

Більшість світових економістів тлумачать інвестиційний клімат як комплекс правових, політичних, економічних та соціальних передумов, що у свою чергу забезпечують і мають неабиякий вплив у сфері інвестиційної діяльності вітчизняних та міжнародних інвесторів [7].

Інвестиційний клімат – це, насамперед, узагальнена характеристика комплексної цілісності економічних, організаційних, законодавчих, політичних, соціокультурних концепцій, що обумовлює привабливість і раціональність інвестування в ту чи іншу господарську галузь (економіку регіону, країни та корпорації) [8]. Перспективне інвестиційне середовище має зобов'язання захищати права інвесторів від інвестиційного ризику, тобто несподівані втрати доходів і капіталовкладень.

Основними факторами, які формують інвестиційний клімат держави, є організаційно-правові фактори, політичні чинники, економічні фактори, ознаки потенціалу країни, фінансові фактори, соціальні та культурні чинники, міжнародні відносини, ринковий та економічний розвиток, а також загальні економічні умови (див. Табл. 1.1).

Фактори, які формують інвестиційний клімат держав

Фактори	Ознаки
1. Організаційно-правовий фактор	-рівень інвестиційного менеджменту на рівні правоохоронних органів. - ефективна правова база.
2. Політичний фактор	- стабільна політична ситуація. - рівень довіри населення до уряду.
3. Економічний фактор	- стан розвитку економіки країни; - динаміка росту ВВП; - обсяги внутрішнього та зовнішнього боргу; - ступінь тіньової економіки.
4. Характеристика потенціалу країни	- присутність земельних, трудових, науково-технічних, енергетичних ресурсів тощо.
5. Фінансовий фактор	- бюджетна рентабельність; - розмір процентної ставки за кредитом. - сума вкладів на особу.
6. Соціально-культурний фактор	- рівень забезпеченості людей; - житлові умови; - охорона здоров'я та рівень медичного обслуговування; - рівень злочинності; - стан соціального захисту населення; - дотримання усіх прав людини.
7. Міжнародні відносини	- міжнародний імідж країни; - співпраця з інтернаціональними організаціями; - дотримання звичаїв і конвенційних норм і правил.
8. Розвиток ринкової економіки	- рівень конкуренції між компаніями. - рівень інфляції у країні; - стан ринку збуту;
9. Загальні умови господарювання	- екологічна безпека; - ступінь амортизації основних засобів. - розвиток галузей матеріального виробництва;

Джерело: Венгуренко Т. Г. Розвиток спільного інвестування на ринку капіталів // Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф., 2019. – С. 102.

На сьогодні в Україні розробляється правова база для інвестицій. Українське законодавство надає інвесторам необхідні гарантії.

На території України внутрішня система інвестиційної діяльності поширюється на іноземних інвесторів. Іншими словами, вони пропонують ті ж умови експлуатації, що й вітчизняним інвесторам. В Україну іноземні інвестиції не підлягають націоналізації [3].

За умови призупинення інвестиційної діяльності, іноземному інвестору гарантується повернення інвестиції в натуральній формі або ж у валюті інвестування, при цьому без сплати мита і також доходів, отриманих від інвестицій у грошовій чи у товарній формі. Держава у свою чергу гарантує негайний переказ за кордон коштів в іноземній валюті, які були легально отримані в результаті іноземних інвестицій.

Для зміцнення захисту іноземних інвестицій український закон № 1547 від 16.03.2000, що ратифікував Вашингтонську Конвенцію 1965 року про процедури вирішення інвестиційних спорів між державою та іноземцями.

Міжурядова угода про сприяння інвестиціям та взаємний захист з більш ніж 70 країнами світу була підписана та ратифікована Верховною Радою України. Для підтримки іноземних інвесторів у співпраці з урядовими та місцевими органами влади було утворено Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України [20].

1.3. Глобальні чинники, які впливають на інвестиційний клімат провідних країн світу

Американський економіст М. Портер у своїй книзі «Конкурентна перевага націй» аналізував механізм конкурентних галузей промисловості. А також факт того, чи конкурентоспроможна певна галузь чи ні. Автор прагнув зрозуміти, з яких причин компанії певних галузей інвестують успішніше компанії, що займаються зовсім іншим видом діяльності; чому прямі іноземні інвестиції зарубіжних компаній у деяких випадках стимулюють розвиток місцевих підприємств, а в інших підвищення ефективності не спостерігається. Портер, проаналізувавши конкурентоспроможність галузей економіки розвинених країн, дійшов висновку про існування чотирьох основних факторів, які перевизначають конкурентну перевагу галузі промисловості, і, таким чином, підвищують свою інвестиційну привабливість для зарубіжних ТНК.

Ці фактори включають:

- 1) формування ефективної стратегії бізнесу та корпоративного управління, прописування цілей та оцінка потенційних ризиків у галузі;

2) особливості факторів – фізичного та людського капіталу (їх ефективне використання);

3) тип попиту, його обсяг та темп його зростання, а також рівень життя населення;

4) існування та доступ до інших розвинених галузей промисловості в даній економіці для встановлення співпраці між іноземними транснаціональними корпораціями та місцевими компаніями.

Важливим пунктом у цій моделі виступає ідея про територіальні галузеві кластери, сформовані компаніями суміжних галузей, фірмами та постачальниками. Портер зазначив, що державна політика може вплинути на освіту цих кластерів, з метою підвищення конкурентоспроможності окремих галузей промисловості [10].

Аналіз інвестиційного клімату для країни реципієнта є важливим елементом вироблення державної та регіональної політики щодо закупівель та використання коштів, з метою забезпечення систематичного погляду на фактори, які мають вплив на інвесторів, і в свою чергу уможливають більш глибоку оцінку ситуації, а також в країні або в індивідуальному регіоні можна зрозуміти цілі і мотивації партнера.

Аналіз інвестиційного середовища країн-бенефіціарів є важливим елементом державної та регіональної політики

В економічній літературі існують різні підходи до оцінки інвестиційної привабливості національної економіки, що різняться, залежно від мети дослідження, за кількістю розглянутих факторів та їх високоякісними характеристиками на вибір самих цих показників [21]:

1. Універсальна методологія оцінки інвестиційного клімату, що включає в себе найбільшу кількість економічних ознак, торговельних показників, характеристик політичного клімату та інвестиційного середовища, що охоплює правове середовище інвестування, дає можливість всебічно оцінити поточну ситуацію в країні та визначити можливості розвитку у майбутньому.

2. Для порівняльного аналізу інвестиційного середовища в країнах з перехідною економікою використовують спеціалізовані методи, щоб підкреслити темпи і перспективи реформ. Важливість таких оцінок визначається тим, що нові можливості

для іноземних організацій у цих країнах безпосередньо залежать від того, наскільки рішуче реформи будуть втілювати у життя.

Ці методи включають в себе опитування експертів, які репрезентують великі банки розвинених країн світу, і охоплюють статистичну інформацію про стан чинників. Серед особливостей цих факторів:

- моніторинг макроекономічних показників;
- ризик несплати товарів;
- дивідендний ризик;
- ризик конфіскації, націоналізації, та експропріації майна.
- індекс заборгованості;
- оцінка національної кредитоспроможності;
- політика у сфері міжнародних облігацій та банківських активів.

На міжнародному рівні результати реалізації інвестиційних проектів країн та економічного розвитку суб'єкта, інвестиційна привабливість країн, регіонів та підприємств оцінюються трьома провідними світовими рейтинговими агенціями: Moody's, Standard & Poor's (S&P) та Fitch.

Базовими факторами та показниками для присвоєння країні інвестиційного рейтингу провідними світовими агенціями є фінансовий стан країни, її економічні та соціальні показники, політична ситуація в країні. При розрахунках та оцінках враховуються платоспроможність країни, величина зовнішнього та внутрішнього боргу, стабільність курсу національної валюти, величина експорту, рівень інфляції, стан бюджету, величина золотовалютних резервів та інші. Приймаються до уваги стабільність зростання економіки (ВВП), а також політична та соціальна стабільність [15].

На привабливість прямих зарубіжних інвестицій негативно впливають переважно прямі обмеження щодо діяльності іноземних фірм, які зафіксовані у законодавстві, і нечіткість чи нестабільність законодавства приймаючої країни. Спираючись на вищезгадані дослідження, основна увага при оцінці привабливості країни на макрорівні приділяється стану економіки, становищу у валютній та

кредитній системах, митному режиму, вартості робочої сили та її співвідношенню із середнім рівнем кваліфікації працівників та продуктивності праці [6].

Велике значення в оцінці соціального середовища для інвесторів має сприятлива обстановка у суспільстві, рівень його розшарування, рівень безробіття, страйкова активність та інше.

На мікрорівні на привабливість інвестицій впливають відносини фірм-інвесторів та реальних державних органів, споживачів, постачальників, банківських установ, профспілок і трудових колективів компаній країни, яка приймає.

Макро- та мікроекономічні рівні аналізуються як єдине ціле, і отримані результати аналізу використовуються для визначення оцінки інвестиційного ризику для іноземних інвесторів та міжнародних рейтингових агентств(табл. 1.2).

Для оцінки інвестиційної привабливості країни з позиції зарубіжних інвесторів широкого поширення набула концепція ОМЛ розроблена Дж. Даннінгом і носить назву «еклектичної парадигми». Ця концепція встановлює які переваги повинна мати компанія проти своїх конкурентів, що у майбутньому допоможе їй перетворитися на ТНК [8].

Таблиця 1.2

Чинники, що впливають на інвестиційну привабливість на мікро- та макроекономічному рівнях

Зовнішні фактори	Внутрішні фактори
Відкритість економіки	Фінансовий стан підприємства
Політична стабільність	Організаційна структура управління компанією
Природні ресурси	
Розвиненість інфраструктури	Інвестиційні ризики (ризик втраченої можливості, ризик зниження прибутковості, ризик прямих фінансових втрат)
Кваліфіковані кадри	
Валютний курс	Рівень кваліфікації працівників

Примітка. Складено автором на основі Крамаренко К. М. Формування механізму управління інвестиційною діяльністю підприємства. Приазовський економічний вісник, 2020. – С. 104.

Гіпотеза Даннінга представлена в такому вигляді: він вважав, що фінансові операції будуть приносити компанії прибуток у тому випадку, коли вона матиме у своєму розпорядженні три переваги [16].

Власні – забезпечать конкурентоспроможність фірми у впровадженні нові світові ринки; місцезнаходження – визначить вектор напрямку ПІІ; інтернаціоналізація – визначить конфігурацію, у стані якої фірма має вийти новий ринок. Місцезнаходження приймаючої країни одна із найважливіших чинників залучення іноземного капіталу в національну економіку. Переваги складаються з умов транспортування та зв'язку, забезпечення сприятливих умов процесу інвестування, переваги ринку праці, низьких торгових бар'єрів, природних ресурсів і культурних факторів. Ці переваги є дієвим каталізатором після ухвалення рішення про інвестування [19].

Докладний аналіз літератури дозволив систематизувати отримані дослідниками результати (табл. 1.3):

Таблиця 1.3

Характеристика досліджень теорій та моделей впливу факторів на залучення ПІІ

Автор	Чинники, що мають значний вплив на приплив інвестицій
О. Біссун	Рівень інфляції; політична стабільність; ефективність ведення бізнесу в країні, що приймає
Р. Вернон	Ємність ринку; витрати виробництва; ринкова відкритість
Дж. Даннінг	Розвиненість інфраструктури; забезпеченість країни природними ресурсами; дешева робоча сила
М. Портер	Ефективність ведення бізнесу; тип попиту (обсяг, темпи зростання, рівень життя); доступ до інших розвинених галузей у країні-реципієнті; територіальне розташування країни
Thu Trang LE	Дешева робоча сила; потенціал економічного зростання; розмір ринку
Ласуна Kornecki та EM Ekanayte	Рівень безробіття; рівень освіти; розвиненість інфраструктури; розвиненість демократичної системи; темп приросту економіки
Yin-Li Tun, Azman-Saini WN W.	Якість бюрократичної системи; рівень дотримання закону; рівень корупції; ризик експропріації та порушення умов контракту; політична стійкість; автономність ЗМІ

Джерело: Задоя А. О. Міжнародна інвестиційна позиція у системі показників

зовнішньоекономічної діяльності країни / А. О. Задоя // Академічний огляд. – 2020. – № 2. – С. 67.

Проаналізувавши роботи видатних економістів, можна дійти висновку, що з іноземних інвесторів в оцінці інвестиційної привабливості країни найбільш значущими є такі фактори:

1. Стійкість валютного курсу;
2. Темпи зростання економіки;
3. Політична та соціальна стабільність приймаючої країни;
4. Рівень зайнятості населення та кваліфікація робітничих кадрів;
5. Забезпеченість держави природними ресурсами;
6. Рівень корупції;
7. Ємність ринку;
8. Відкритість економіки;
9. Рівень розвиненості законодавства;
10. Платоспроможність країни, величина зовнішнього та внутрішнього боргу.

Всі перераховані вище фактори враховуються при оцінці інвестиційного клімату країни. Якщо розглядати дане явище ширококлячаючи найрізноманітніші детермінанти привабливості країн, їх можна об'єднати в чотири групи [6], (табл. 1.4):

Таблиця 1.4

Групи факторів, що впливають на залучення ПІІ до національної економіки

Політичні фактори	Соціальні фактори	Економічні фактори	Фінансові фактори
Стабільність законодавчої системи	Стабільна соціальна обстановка	Рівень конкуренції	Система оподаткування
Розподіл влади	Соціальна мобільність	Ємність ринку	Рівень інфляції
Стабільність уряду	Рівень життя населення	Рівень збуту продукції	Стан платіжного балансу країни
Взаємини із країнами експортерами	Бюрократизація та корумпованість органів управління	Наявність виробничих ресурсів	Порядок перекладу дивідендів та капіталів за кордон

Джерело: Маркевич К. Л. Регулювання ПІІ в контексті національної безпеки: міжнародний досвід та висновки для України. Теоретичні і прикладні питання економіки: збірник наукових праць. Київ, 2020 – с. 141.

Аналіз факторів припливу інвестицій у країну дозволяє зробити такі висновки:

1) дії країни-реципієнта визначають рівень ефективності інвестицій. Політика країни має бути спрямована на підвищення рівня прозорості економіки, зростання конкуренції, підвищення самостійності фінансових організацій та зменшення рівня економічної бюрократизації;

2) грамотна інвестиційна програма стимулює сприяння іноземних та національних бізнесів;

3) позитивний ефект інвестицій досягається завдяки довгостроковим інвестиціям. Короткостроково вкладений капітал навпаки негативно впливає на економіку та стимулює фінансову нестійкість країни.

Також аналіз факторів, що впливають на надходження інвестицій, нашою думкою на такі думки: використовуючи якісь методи країна-реципієнт має прагнути до вдосконалення вищезгаданих факторів та загальної інвестиційної привабливості країни; чи завжди іноземні інвестиції позитивно впливають на економічний розвиток приймаючої країни.

Висновок до розділу 1

Отже, можна зробити висновок, що інвестиційна діяльність – це складова частина розвитку національної економіки країни, яка спрямована на підвищення інвестиційної привабливості та ресурсів і також їх продуктивне використання у майбутньому. Саме такий вигляд надходження коштів як інвестиції формують конкурентоспроможність країн на світовій арені і дають можливість розвитку національної економіки в цілому.

Суб'єкти господарювання, або їх ще називають інвесторами, мають право на вкладання власних коштів в об'єкти інвестування. Вони можуть відігравати як роль вкладників, так і покупців або кредиторів. Інвестори за допомогою капіталовкладень збільшують власні прибутки або ж прибуток свого підприємства.

Також інвестиції підвищують рівень якості конкурентоспроможності тої чи іншої країни в сфері економічного розвитку. Іноземне інвестування виступає як

складовий чинник зростання рівня відкритості національної економіки на глобальному рівні, що у свою чергу відкриває нові можливості для країн просувати свою продукцію у тих чи інших сферах.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

2.1. Оцінка формування інвестиційної привабливості країн Західної Європи

Рейтинг, який проводиться кожного року щодо інвестиційної перспективності країн Європейського Союзу від Ernst&Young. Перші місця посіли Великобританія (незважаючи на її Brexit), Німеччина та Франція. Консалтингова організація Ernst&Young презентувала щорічний рейтинг інвестиційної привабливості європейських країн, у якому підводяться підсумки даних 2018 року.

Першість у рейтингу зайняла саме Великобританія, при тому, що в цій країні в минулому році кількість проектів прямих іноземних інвестицій значно зменшились на 13% до 1054. На другому місці опинилась Франція із 1027 проектами (+1% порівняно з попереднім роком). Закрила дану трійку саме Німеччина. У цій країні спостерігалось, що іноземні інвестори в 2018 році вклали кошти в 973 проекти, що у свою чергу на 13% менше, ніж було у 2017 році. До першої десятки ввійшли такі країни як Бельгія (278), Іспанія (314 проектів), Туреччина (261), Польща (272), Ірландія (205) та Нідерланди (229) . Прямі іноземні інвестиції знизилися вперше за 6 років в Європу.

Саме в 2018 році спостерігалось 6356 проектів, що на 4% менше, ніж це було у 2017 році [53].

Головний удар випав на три найбільші європейські економіки – прямі іноземні інвестиції в Великобританію і Німеччину знизились на цілих 13%, у той час як у Франції їх зростання склало лише 1%. Інші ж країни зменшують відставання: позитивним аспектом є те, що прямі інвестиції в Польщу, Іспанію, та Ірландію зросли більше ніж на 30%.

Незважаючи на таке скорочення порівняно із попереднім роком, обсяги інвестицій в Європі, так як і раніше, утримуються на другому рівні за величиною ще з 2000 року, коли ЕУ розпочали збір таких даних. Більше того, кількість проектів ПІІ, які були реалізовані у Європі в 2018 році, у свою чергу, на 5% перевищували такий достеменний показник за 2016 рік, коли він досяг рекордного рівня ще на той момент.

Інвестиції зросли на 5% у сфері саме цифрових технологій, які переважають за обсягом ПІІ в Європі, проте знизилися на 18% у сфері ділових послуг [32].

Тривала невпевненість в майбутніх стосунках Великобританії із ЄС після Brexit, безперечно, призвела до зменшення напливів ПІІ в країну, її найближчих торгових партнерів та деякі сектори економіки. В середині 2019 року перспективи політичних і економічних відносин між Великобританією і Європою залишалися незрозумілими, економічне піднесення в Європі прогнозувалось на низькому рівні, а популізм продовжував набирати силу [31].

Проте інвестори, із зацікавленістю дивляться на Європу. Достатньо підкреслити, що на думку 56% опитаних компаній, Західна Європа розглядається однією з трьох найпривабливіших країн світу для ведення бізнесу, що трохи більше, ніж 53% в минулому році. Друге місце в світі саме за інвестиційною привабливістю віддають Центральній Східній Європі

За допомогою розмірів та багатоплановості економіка Європи все ж залишається привабливою для інвесторів, навіть незважаючи на економічні чи політичні труднощі.

2020 року нестабільність, спричинена поширенням коронавірусної інфекції, призвела до зниження припливу прямих іноземних інвестицій до Європи на 13% порівняно з 2019 роком (5578 інвестиційних проектів) [30].

Незважаючи на це, іноземні компанії продовжують розглядати Європу як один з найбільш стабільних регіонів з кваліфікованими, високо професійними трудовими ресурсами, який добре підходить для довгострокових інвестицій.

В 2021 році очікувалось зростання інвестицій у зв'язку з появою відкладеного попиту на реалізацію проектів: 40% респондентів планували розвивати або розширювати бізнес у Європі, на початку 2020 року цей показник становив 27%.

63% учасників дослідження висловлюють довгостроковий оптимізм щодо Європи як спрямування інвестицій і вважають, що привабливість регіону покращиться протягом наступних трьох років.

За кількістю інвестиційних проектів першість належить Західній Європі, а за темпами зростання інвестицій лідирують країни Центральної та Східної Європи.

Якщо говорити про регіональну специфіку, переважна частка інвестицій (77%) припала на Західну Європу. Біля 51% проектів та третини робочих місць було створено у трьох країнах – Великобританії, Німеччині та Франції. В Іспанії, Нідерланди, Бельгії та Ірландії, що опинилися в середині топ-10 найпривабливіших у Європі напрямків для прямих іноземних інвестицій (ПІІ), також було зафіксовано збільшення кількості проектів. Водночас за темпами зростання ПІІ лідируючі позиції зайняли країни Центральної та Східної Європи, де цей показник у чотири рази перевищив рівень країн Західної Європи [27].

На Центральну та Східну Європу також довелося близько 50% усіх робочих місць, створених завдяки проектам ПІІ. Цьому сприяло наявність великої кількості промислових майданчиків. 69% проектів у цьому регіоні пов'язані з виробництвом.

Сприятливий курс обміну валют та зниження цін на нафту надали позитивний вплив на конкурентоспроможність європейської промисловості. Однак у Німеччині, Франції та Великій Британії така тенденція проявилась не настільки помітною, як у Центральній та Східній Європі. Угорщина (69 проектів, що на 103% більше, ніж у попередньому році), Польща (117 проектів, зростання на 34%), Туреччина (105 проектів, зростання на 52%), Сербія (51 проект, зростання на 76%) та Румунія (51 проект, зростання на 21%) стали лідерами із залучених інвестиціям у виробництво. В Угорщині та Польщі вони зачіпали переважно автомобільний сектор, а в Туреччині, Сербії та Румунії – виробництво машин та обладнання. Беручи до уваги Великобританію, то вона, безперечно, стала лідером серед європейських країн з ПІІ у секторі фінансових послуг [31].

Загальна кількість проектів в минулому році саме у цій сфері в країні зросло на 22% – до 496. Німеччині вдалося обійти Велику Британію за кількістю проектів у

сфері транспорту та комунікацій, однак Великобританія виявилася лідером з інвестицій, залученим у сферу роздрібної торгівлі та готельний бізнес [19].

За висновками минулого року найпривабливішим містом для інвесторів опинився Лондон. За ним слідує Париж. Привабливі для капіталовкладень інвестори також врахували Амстердам, Берлін, Франкфурт-на-Майні, Мюнхен, Барселону та Мадрид.

Незважаючи на зростання кількості проектів у Європі, у найближчому майбутньому ситуація може змінитися. Тільки 36% респондентів вважають, що можливості для інвестицій до Європи у трирічній перспективі розширяться. Однією із найсильніших сторін європейської економіки інвестори визначають телекомунікаційну, логістичну інфраструктуру та транспортну, високий рівень спеціалізованих навичок населення та стабільну політичну, правову та регуляторне середовище [33].

Найближчими роками, на думку 35% опитаних, одним із головних драйверів зростання європейської економіки стане Цифрова промисловість. У наступні п'ять років ЄС планує вкласти близько 50 млрд євро у створення єдиного цифрового ринку. У той же час, менше 1% респондентів вважають, що диджиталізація буде стимулом для зростання їхнього бізнесу в найближчому майбутньому.

Так за даними UNCTAD, у 2019 році загальний обсяг інвестицій, які залучені країнами ЄС становив 387,76 млрд дол. США, що у свою чергу становить 25,18% в повному обсязі залучених прямих інвестицій у всьому світі (див. Табл. 2.1) [70].

Як можемо бачити, динаміка даного показника за період 2014–2020 рр. є не дуже стабільною як у загальному по всьому регіону, а й також в розрізі окремих країн. Більше за все кількості було залучено іноземних інвестицій у 2015 році (606,3 млрд дол. США), а в 2016 стався різкий спад їх надходження (до 332,6 млрд дол. США), що, можливо, було спричинено початком Брекзиту. Безумовні країни-лідери за обсягами залучених інвестицій – це Ірландія, Німеччина та Нідерланди, які у 2019 році залучили у свої країни 84,2 млрд дол. США, 36,4 млрд дол. США та 78,2 млрд дол. США

Проаналізувавши інвестиційний потенціал країн ЄС за їхніми позиціями в рейтингах за виокремленими міжнародними індексами, а саме: індексом глобальної конкурентоспроможності (ІГК), індексом легкості ведення бізнесу (ІЛВБ), глобальним індексом інновацій (ГІІ), індексом економічної свободи (ІЕС), індексом процвітання (ІП), індексом сприйняття корупції (ІСК); індексом інвестиційної привабливості (ІІП) та глобальним індексом аутсорсингової привабливості (ГІАП), що різнобічно характеризують сприятливість умов ведення бізнесу в країнах для іноземного інвестора[7].

Варто також зазначити, що ці міжнародні індекси враховують в себе низку простих показників, які характеризують економічне становище країни, людські ресурси та можливості, адміністративні показники, оподаткування, захист на законодавчому рівні, рівень корупції в країні, безперечно, впливають на вибір інвестора країни інвестування. Для прикладу, експерти Світового банку вважають, що один рейтинговий пункт згідно Індeksu легкості ведення бізнесу надає можливість державі отримувати приблизно 500 або 600 млн дол. США інвестицій [37].

Проведені рейтинги країн Євросоюзу за їхніми позиціями у наведених восьми рейтингах бальним способом та сформовано зведений рейтинговий бал інвестиційної привабливості конкретної країни. Сума цих значень позицій кожної з країн за вісьмома рейтингами дає право виявити країни-лідери, які займають найвищі позиції і є, із високою ймовірністю, найбільш перспективними для іноземних інвесторів (при цьому рівень «перспективності країни для інвестора» буде тим вищою, чим буде менше значення зведеного показника).

Так, згідно із даними таблиці 2.1, лідерами за рейтинговими поведінками в міжнародних індексах серед країн Європи є Данія (країна входить в ТОП-3 за 7 з 8 індексів), Швеція (5 з 8 індексів) та Нідерланди (країна входить в ТОП-3 за 3 з 8 індексів). Лише Нідерланди ввійшли в ТОП-3 як за рейтинговими позиціями, так само і за обсягами залучених інвестицій [66].

Обсяги залучених ПІІ в економіки країн Західної Європи, 2014-2020 (млн. дол)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Нідерланди	45033,94	178989,9	30697,9	60477,63	114305,7	84215,61	83120,807
Данія	48248,38	217868,6	39413,56	52834,92	-28089,09	78234,15	77217,106
Німеччина	-3204,086	30540,88	15633,15	60353,75	73569,58	36358,64	35885,978
Франція	2672,876	45364,69	23077,22	24832,53	38185,1	33964,71	33523,169
Швеція	4030,44	8389,964	19140,76	14249,03	3856,879	20567,96	20300,577
Бельгія	-3505,905	28331,3	59242,66	5159,228	17733,27	9706,923	9580,733
Австрія	4583,148	1487,851	-8508,306	14953,06	2085,671	4642,623	4582,2689
Люксембург	18892,56	12499,72	31899,89	-6815,332	-16756,62	-11420,83	-11272,359
Загалом за ЄС	287340	606260	332633	363836	349817	387759	382718,13

Примітка: складено авторам за даними ЮНКТАД.

Зведена рейтингова позиція країн Євросоюзу і зведений рейтинговий бал інвестиційної привабливості. З даних, найбільш «перспективними» країнами ЄС за даним способом виявилися Швеція, Данія та Нідерланди. Запропонований спосіб не є надто досконалим, проте він може підкреслити загальну ситуацію – виокремити країни, які мають більш або менш сприятливий імідж в інтеграційному об'єднанні. Більше того, у даному разі відсутність показників щодо рейтингової оцінки країни Люксембург за двома індексами і Мальти – за одним не дає змоги адекватно аналізувати позиції країн.

З урахуванням усіх обмежень способу, розкриття змісту цього показника надасть змогу, по-перше, згенерувати загальний рейтинг привабливості інвестиційної діяльності країн із урахуванням різнобічних аспектів та методів формування інвестиційного клімату, а по-друге – спостерігати зміни в інвестиційному кліматі країн та у їх динаміці.

Незважаючи на показники, які є стабільними щодо припливу інвестицій, в кінці 2020 року ситуація кардинально змінилась через пандемію COVID-19. Тому, з початку карантину 10% проектів з ПІІ в ЄС було відмінено, і ще 25% заморожено, 51% підприємств із незначним зменшенням надходжень ПІІ у 2020 році, в той час як 15% передбачалось істотне зменшення [30].

В цілому, ситуація щодо прямих іноземних інвестицій в Європі порівняно із іншими регіонами світу виглядає таким чином (табл. 2.2):

Таблиця 2.2

Рейтингові позиції країн ЄС у міжнародних індексах, 2020

Країна	ІГК	ІЛВБ	ГП	ІЕС	ІІ	ІСК	ІІІ*	ГІАП
Нідерланди	4	42	5	14	6	8	4	21
Ірландія	24	24	15	6	12	18	5	12
Німеччина	7	22	9	27	8	9	12	16
Франція	15	32	12	64	23	23	28	66
Бельгія	22	46	22	48	22	17	16	17
Португалія	34	39	31	56	26	30	45	3
Австрія	21	27	19	29	13	12	15	4
Люксембург	18	72	18	19	9	9	-	-

ІГК - індекс глобальної конкурентоспроможності;

ІЛВБ - індекс легкості ведення бізнесу,

ГП - глобальний індекс інновацій,

ІЕС - індекс економічної свободи,

ІІ - індекс процвітання,

ІСК - індекс сприйняття корупції;

ІІІ* - індекс інвестиційної привабливості;

ГІАП - глобальний індекс аутсорсингової привабливості.

Примітка: складено авторами за даними даних UNCTAD

Згідно із даними, всі регіони пережили негативні темпи зростання інвестицій у 2020 році. Також, за прогнозами, у країнах із розвинутою економікою спостерігався спад від 25% до 40% ПІІ. В ЄС зниження, звичайно, було найбільш відчутним (від -30% до -45% порівняно з 2019 роком), так як економіка наступних країн: Італія, Іспанія та Франція постраждала найбільше, що негативно відобразилось на весь Європейський Союз [24]. За словами деяких експертів, рівень ПІІ зріс навіть до рівня, який був встановлений ще до кризи не раніше, ніж у кінці 2021 року [33].

Під час кризи економіка будь-якої з країн стає дуже вразливою. У той час коли компанії переносять значні втрати, вони починають продаж своїх активів за

заниженими цінами, що також негативно впливає на економіку всієї країни. Тому для цього уряди країн забезпечують міцне законодавче поле, а також надають фінансову державну підтримку, щоб захистити державні інтереси при цьому розвиваючи методи забезпечення інвестиційної безпеки [69].

Інвестиційна безпека обґрунтується як стан економічного середовища в державі, який заохочує вітчизняних та іноземних інвесторів залучати кошти в розширення виробництва в державі та сприяє її росту.

2.2. Аналіз напрямів виробництва країн Європи, у які найбільше залучені потоки інвестицій

У 2020 році найбільшу привабливість для прямих іноземних інвестицій (далі ПІІ) представляли сектор цифрових технологій та сфера ділових послуг: на їхню частку в сукупності припала майже третина (38%) усіх проектів та 29% нових робочих місць. Згідно з даними отриманими країнами Європи переважна більшість проектів у цих галузях були реалізовані ще до настання пандемії.

В інших секторах ситуація виглядала інакше: сектор виробництва транспортних засобів, що включає виробництво автомобільної та авіаційної продукції та комплектуючих, на частку якого припадає 6% нових проектів та 24% нових робочих місць, опинився у більш ризикованому становищі. Як показують результати дослідження ЕУ, поряд з машинобудуванням, хімічною промисловістю та виробництвом пластмас, у секторі виробництва транспортних засобів спостерігалися серйозні перебої в постачанні та падінні виручки. В результаті, в цих секторах довелося відкласти або скоротити набагато більше проектів [61].

Франція продемонструвала дуже високе зростання інвестиційної активності: у 2020 році в країні було оголошено про 1001 проектів, це на 8% менше, ніж роком раніше та майже п'ята частина (17%) від загального показника по Європі.

У результаті країна вперше вийшла на перше місце за кількістю проектів із залученням ПІІ. Тріумфальне повернення Франції на інвестиційну арену розпочалося у 2017 році і відбулося завдяки реформам трудового законодавства та корпоративного

оподаткування, проведеним президентом Еммануелем Макроном, які високо оцінили як французькі, і зарубіжні інвестори.

У Великій Британії було зафіксовано п'ятивідсоткове зростання числа інвестиційних проектів попри невизначеність напередодні Брекзиту. Проте, вперше з початку проведення дослідження, Великобританія поступилася лідерством у рейтингу найпривабливіших для інвестицій країн [53].

Таблиця 2.3

Топ-15 галузей за кількістю проектів ПІІ та нових робочих місць у 2020 році

Топ-15 галузей	Кількість проектів ПІІ у 2020 році	Частка від загальної кількості проектів у 2020 році	Кількість нових робочих місць у 2020 році	Частка від загальної кількості робочих місць у 2020 році
Цифрові технології	1219	21%	48 060	17%
Сфера ділових послуг	774	11%	22 601	8%
Виробництво транспортних засобів та комплектуючих	472	6%	61 160	21%
Машинобудування та виробництво обладнання	535	9%	17 512	7%
Фінансові послуги	367	6%	6 126	2%
Агропромисловий комплекс	377	6%	11 392	4%
Транспортні послуги та логістика	414	6%	22 183	8%
Хімічна промисловість та виробництво пластмас	283	4%	6 955	3%
Електроніка та ІТ	274	5%	18 741	6%
Комунальні послуги	130	2%	2 964	1%
Металургія	108	2%	4 834	2%
Фармацевтична промисловість	164	3%	3 921	1%
Сировинні ресурси	153	2%	2 788	1%
Текстильна, швейна та шкіряна промисловість	111	2%	9 027	3%
Наукові дослідження та розробки	184	3%	6 249	3%
Інше	847	11%	33 157	12%
Разом	6412	100%	282 614	100%

Примітка. Складено автором за даними Governmental Decree. Wolters Kluwer. 2020.

Впевнену позитивну динаміку продемонстрували Португалія (+114%), Іспанія (+55%) та Нідерланди (+11%). Майбутнє покаже, як вплине пандемія COVID-19 на реалізацію заявлених планів, особливо в Іспанії, яка опинилася в числі найбільш постраждалих країн від корона кризи[33].

В Ірландії та Польщі кількість проектів із залученням ПІІ до цих країнах знизилася на 7% та 26% відповідно. Швидше стабільна, ніж позитивна динаміка у Німеччині є наслідком труднощів, із якими стикаються нові учасники ринку при виборі потрібних працівників з величезної кількості кандидатів, а також при пошуку ніші для роботи в добре організованих ланцюжках постачання, всі ланки яких тісно пов'язані один з одним. Не виключено, що у перспективі ситуація зміниться і новим гравцям легше освоюватиметься на місцевому ринку. Уповільнення зростання в Ірландії є відкатом тому після надзвичайно високого рівня інвестиційної активності, зазначеного раніше.

Зробимо оцінку інвестування на момент настання пандемії. Згідно з аналізом ЕУ, у 2019 році у Європі було оголошено про 6412 інвестиційних проектів із залученням ПІІ, що на 0,9% більше, ніж роком раніше. Найбільш високий рівень інвестиційної активності спостерігався у Франції та Іспанії, при цьому загальноєвропейська динаміка була досить скромною. Це обумовлено посиленням напруженості у міжнародних торгових відносинах, невизначеністю навколо Брекзиту (включаючи реальні страхи перед загрозою виходу Великобританії з ЄС без укладання угоди), а також млявими темпами економічного зростання. 2019 рік став другим за «врожайністю» на проекти ПІІ — вищі показники спостерігалися лише у 2017 році та зменшення в 2020 році.

Якщо раніше практично всі проекти, які анонсуються в тому або в іншому році, доходили до стадії реалізації, то з настанням пандемії ситуація змінилася. Як показує аналіз ЕУ, невизначена обстановка на ринку та його звуження у разі низки галузей призведе до того, що лише 65% із оголошених у 2019 році проектів будуть реалізовані у строк, 25% буде відкладено, а 10% – зовсім скасовано. Навіть ті проекти, які йдуть за планом, не можуть гарантувати досягнення намічених показників як з погляду інвестицій, і у плані зайнятості.

Згідно з результатами дослідження ЕУ, в рамках проектів, оголошених у 2019 році, буде створено на 30–50% менше робочих місць, ніж очікувалося на етапі формування відповідних бізнес-планів. Таким чином, незважаючи на, здавалося б, високі показники в 2019 році, реальна ситуація виглядає не настільки оптимістично. Через пандемію коронавірусу інвестори були змушені скоригувати свої плани щодо європейського ринку, але при цьому вони не мають наміру повністю від них відмовлятися. Згідно з опитуванням, проведеним наприкінці квітня 2020 року в 113 компаніях, 51% інвесторів збирається дещо урізати планові обсяги інвестицій на 2020 рік, 15% очікують суттєвих скорочень, 23%, швидше за все, відкладуть реалізацію нових проектів до 2021 року і лише 11% нічого не змінюватимуть [52] (рис. 2.1):

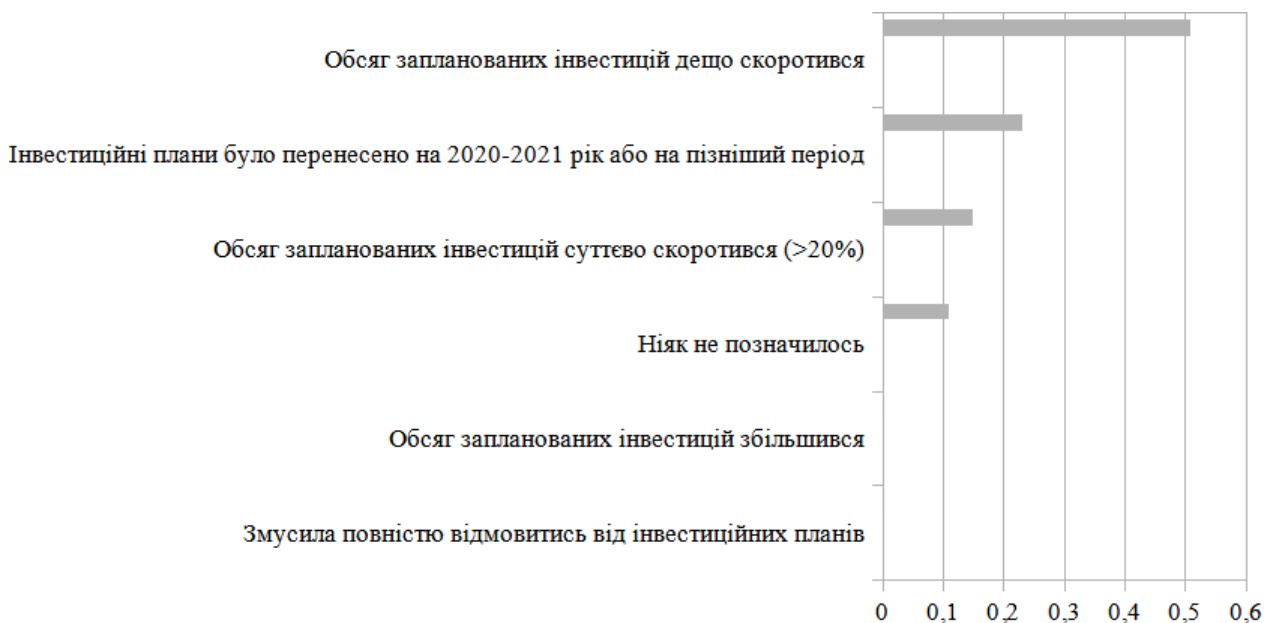

Рис.2.1. Відображення пандемії COVID-19 на інвестиціях 2020 року, %

Примітка: побудовано автором за даними Foreign direct investment flows in the time of COVID-19. OECD. 2020.

Економічний спад у Європі вплине на приплив інвестицій, особливо якщо враховувати, що в період з 2015 по 2019 рік на частку європейських компаній припадало понад половину (52%) інвестицій у регіон. При цьому варто зазначити, що низка країн відчуває підвищену залежність від інвестицій із США. В якості прикладу можна навести Ірландію, 40% приватного сектора.

Як основний двигун європейської економіки протягом найближчих років експерти назвали екологічно чистими виробництва, поставивши на друге місце цифрові технології, а на третє - охорону здоров'я та підтримання здорового способу життя [28].

У 2019 році Європейський Союз проголосив новий курс – Європейський зелений курс (ЄЗК), встановивши мету досягнення вуглецевої нейтральності для Європи до 2050 року. Цей всеохоплюючий політичний курс змінить ситуацію в усіх секторах економіки ЄС, починаючи із сільського господарства й енергетики до транспорту та цифрових технологій (див. Табл.2.4).

Союз встановлює нові цілі, пов'язані зі зміною клімату, у своїх стратегічних документах щодо енергетики, промисловості, будівництва та інших сфер. Він також перебуває на етапі затвердження Багаторічної програми фінансування – бюджету на наступний період із загальною сумою близько 1,7 трлн євро.

Мета ЄС – забезпечити «зелене» відновлення після COVID-19 та побудувати більш сталу економіку. Цей напрямок матиме вплив на інші країни, особливо на сусідні, які прагнуть стати членами ЄС, – їхню екологічну й кліматичну політику, експорт та інвестиції в їхню економіку. На додаток до необхідності на певному етапі узгодити свою законодавчу базу з європейськими нормативно-правовими актами, ЄЗК матиме й інші наслідки для України. Хоча він часто сприймається як джерело загроз для країни, ЄЗК одночасно створює низку можливостей.

Оскільки ЄС визначатиме пріоритети розвитку певних секторів, а інші сфери будуть розвиватися опосередковано в результаті цього визначення, відбуватимуться зміни у структурі державних витрат та потоків приватних інвестицій. Якщо своєчасно відстежувати й реагувати на ці тенденції, це може дати конкурентну перевагу бізнесу як у державах-членах ЄС, так і в третіх країнах.

Український приватний сектор може стати важливим партнером для Європейського Союзу, допомагаючи йому досягти цілей Європейського зеленого курсу, як через зміцнення співробітництва, що існує, так і шляхом побудови нового. Хоча фінансування з бюджету ЄС в основному доступне для держав-членів, встановлення певних цілей політики, таких як частка енергії, що отримується з

альтернативних джерел або відновлення екосистем, призведе до збільшення державних та приватних витрат у цих сферах[29].

Таблиця 2.4

Сфери інвестування ЄС у рамках ЄЗК

Сфера інвестування	Конкретні програми	Загальні програми
Чисте, доступне та безпечне постачання енергії	<ul style="list-style-type: none"> Політика кредитування ЄІБ у сфері енергетики; Фонд модернізації (лише для членів ЄС); Фонд гуртування (2021-2027) (лише для членів ЄС); програма LIFE (треті країни мають доступ у виняткових випадках); Інструмент об'єднання Європи (лише для членів ЄС); Інноваційний фонд (лише для членів ЄС). 	<ul style="list-style-type: none"> 30% Європейського фонду регіонального розвитку (2021-2027) (лише для членів ЄС); 35% бюджету InvestEU (треті країни можуть робити внески, аби бути частиною фінансових продуктів);
Перехід до чистої та циркулярної економіки	<ul style="list-style-type: none"> Фонд модернізації (для енергоефективності в утилізації відходів) (лише для членів ЄС); Фонд інновацій (лише для членів ЄС); 	<ul style="list-style-type: none"> Механізм справедливого переходу (2021-2027) (лише для членів ЄС);
Енергоефективні та ресурсозберігаючі будівлі	<ul style="list-style-type: none"> Фонд модернізації (лише для членів ЄС); Програма LIFE (треті країни мають доступ у виняткових випадках). 	Програма «Горизонт Європа» (2021-2027) (відкрита для країн - асоційованих членів);
Збереження та відновлення екосистем і біорізноманіття	<ul style="list-style-type: none"> Програма LIFE (треті країни мають доступ у виняткових випадках). 	<ul style="list-style-type: none"> 30% Європейського фонду регіонального розвитку (2021-2027) (лише для членів ЄС);
Справедливі, здорові та сталі продовольчі системи	<ul style="list-style-type: none"> 40% бюджету Спільної аграрної політики (лише для членів ЄС); Фонд модернізації (для енергоефективності) (лише для членів ЄС). 	<ul style="list-style-type: none"> 35% бюджету InvestEU (треті країни можуть робити внески, аби бути частиною фінансових продуктів); Механізм справедливого переходу (2021-2027) (лише для членів ЄС);
Розумна мобільність; Цифрова інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> 60% Інструменту об'єднання Європи (лише для членів ЄС); Фонд модернізації (для енергоефективності) (лише для членів ЄС); Фонд згуртування (2021-2027) (лише для членів ЄС); ЄС нового покоління (2021-2027) (лише для членів ЄС) 	<ul style="list-style-type: none"> Програма «Горизонт Європа» (2021-2027) (відкрита для країн - асоційованих членів); ЄС наступного покоління (2021-2027) (лише для членів ЄС).

Примітка: складено автором за даними Index of Economic Freedom. The HeritageFoundation and The Wall Street Journal. 2019

Отже, український бізнес може бути частиною загальноєвропейського відновлення після COVID-19, якщо він скористується новими можливостями, які створять інвестиційні потоки європейських країн. До того ж, ЄС зацікавлений у наближенні української політики та загальноекономічних цілей до власного регулювання, зокрема, у прийнятті принципів Європейського зеленого курсу. Тому український уряд може використовувати фонди ЄС для міжнародного розвитку за можливості.

Уряд України буде основним бенефіціаром такого фінансування на технічну допомогу, оскільки країні постійно бракує ресурсів для впровадження та здійснення більш екологічно безпечних підходів відповідно до її міжнародних зобов'язань. Це вимагатиме моніторингу поточної інвестиційної політики в рамках бюджету ЄС і затверджених планів на наступні періоди, включаючи рамкові та галузеві документи, а також постійних обговорень майбутнього регулювання та бюджетування. Україна вже стала першою країною, яка встановила діалог щодо Європейського зеленого курсу з Європейським Союзом. Однак, щоб отримати користь від впровадження ЄЗК, український уряд та бізнес повинні будуть діяти – постійно контролювати ситуацію, ініціювати діалог, коли є така потреба, змінювати свої стратегії та підходи, шукати нові партнерства й альянси та співпрацювати один з одним. Європейська Комісія розробила комплексний план дій для реалізації принципів Європейського зеленого курсу, основним елементом якого є План інвестицій у сталу Європу. Загалом, ЄЗК стимулюватиме інвестиції двома основними шляхами: через безпосередній розподіл коштів з бюджету ЄС на розвиток певних секторів або регіонів, а також за допомогою регулювання, яке встановлюватиме конкретні цілі для національних урядів та призведе до збільшення інвестицій у рамках зусиль для досягнення цілей [45].

Комісія запропонувала у 2021-2027 роках виділити 25% витрат усіх своїх програм на проєкти, пов'язані з кліматом та навколишнім середовищем. Частина цих коштів буде спрямована на Інвестиційний план побудови сталої Європи, який визначає основи інвестиційного напрямку ЄЗК на наступне десятиліття та планує залучити 1 трлн євро для сталих проєктів. Ця сума буде надходити за рахунок державних, так і приватних коштів, включаючи співфінансування національних

урядів, яке буде необхідне для отримання фінансування від ЄС в деяких випадках. Зокрема, ЄС виділить 503 млрд. євро зі свого бюджету (Багаторічна програма фінансування) у 2021-2030 рр., а 114 млрд євро надійде від національних урядів за рахунок співфінансування. Щодо приватних коштів, ЄС надаватиме гарантії інвесторам в рамках Програми InvestEU [58].

Інвестиційний план побудови сталої Європи надає особливого значення необхідності інвестувати в енергоефективність будівель, транспорт, сільське господарство та перехід до циркулярної економіки. Він розглядає цифрові технології як важливий фактор, що сприяє реалізації Європейського зеленого курсу. Окрім того, згідно з Планом будуть переглянуті правила державної допомоги, які встановлюють умови державної підтримки бізнесу. Відповідно до Договору про функціонування Європейського Союзу, будь-яка допомога, яка надається державами-членами певним компаніям та спотворює конкуренцію, заборонена (стаття 107). Однак, оскільки Договір допускає деякі винятки, Комісія розробила Настанови щодо державної допомоги на охорону навколишнього середовища та енергетику, які діяли протягом 2014-2020 років. [46]

Комісія розробить нові настанови до 2021 року, які будуть схожими на попередню політику[32].

Декарбонізація електроенергетичного сектору, головним чином шляхом розвитку відновлюваної енергетики, а також розвиток інфраструктури для електричного транспорту, імовірно, залишиться в переглянутих правилах. Вони також дозволять державну підтримку для:

- змін виробничих процесів, спрямованих на їх електрифікацію або досягнення кліматичної нейтральності;
- енергоефективності будівель;
- розвитку розподільчих мереж централізованого теплопостачання (у деяких випадках);
- закриття вугільних електростанцій;

- просування принципів циркулярної економіки (наприклад, повторне використання відпрацьованого тепла, повторне використання CO₂ та переробка відходів) [10].

До того ж програма InvestEU – спадкоємиця Європейського фонду стратегічних інвестицій та деяких інших інструментів на період 2021-2027 рр. – спрямує 650 мільярдів євро та підтримає цілі ЄЗК. Очікується, що вона залучить додаткові 195 млрд євро приватного фінансування. InvestEU підтримуватиме широкий спектр секторів, причому стала інфраструктура буде одним із чотирьох ключових напрямків політики.

Прикладами таких сфер є енергетика, цифровий зв'язок, транспорт, циркулярна економіка, вода та відходи. Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) відіграватиме провідну роль у впровадженні ЄЗК, оскільки він стане джерелом додаткових 600 мільярдів євро інвестицій для фінансування переходу до сталої та вуглецево-нейтральної економіки у всіх країнах-членах ЄС. Частина цих коштів буде виплачена в рамках програми InvestEU [44].

Одним із пріоритетних напрямків, визначених новою Політикою енергетичного кредитування, буде енергоефективність, відновлювані джерела енергії, нові технології та розвиток інфраструктури. Важливо, що фінансування проєктів, використання викопного палива, включаючи природний газ, буде поступово припинено. Аби не залишити нікого без уваги, ЄС запустить механізм справедливого переходу, який фінансується з бюджету ЄС, національних бюджетів, InvestEU та Європейського інвестиційного банку. За допомогою цього механізму у 2021-2027 роках буде інвестовано близько 150 мільярдів євро. Це допоможе найбільш вразливим регіонам у переході до вуглецевої нейтральності, особливо тим, що залежать від видобутку та розвідки викопного палива або вуглецевих галузей.

Сферами інвестицій будуть енергоефективність у будівлях, доступна енергія, відновлювані джерела енергії, розвиток бізнесу, громадський та сталий транспорт, перехід на цифрові технології, енергетична інфраструктура, централізоване опалення та транспортні мережі. Стосовно досліджень та інновацій, то Європейська Комісія запропонувала продовжити поточну програму (перейменовану на «Горизонт

Європа») на 2021-2027 роки з бюджетом близько 85 млрд. євро. Попередня угода щодо програми та її бюджету затверджена Європейським Парламентом та Радою в кінці 2020 року. Програма «Горизонт Європа» підтримуватиме дослідження щодо зміни клімату, чистої енергетики, засобів транспорту та інших тем, пов'язаних із «зеленим» переходом, зокрема, за допомогою її складової «Глобальні виклики та європейська індустріальна конкурентоспроможність». Наразі ЄС готує свій бюджет на наступний період – Багаторічну програму фінансування на 2021-2027 рр. [29].

Серед пріоритетних сфер – природні ресурси та навколишнє середовище, на які припадає майже третина всього бюджету – 29 % або 378,9 млрд. євро (із загальної суми 1 279,4 млрд. євро). Ця сума була запланована у проєкті 2018 року, на якому буде базуватися остаточний бюджет. Велика частка цих витрат буде спрямована на сільське господарство, тобто прямі виплати фермерам, з посиленням екологічних умов [34].

ЄС також продовжить свою програму дій у сфері захисту навколишнього середовища та боротьби зі зміною клімату LIFE, спрямовану на підвищення енергоефективності та розвиток чистої енергії. Окрім того, Комісія запропонувала витратити 25% бюджету всіх програм на заходи у сфері боротьби зі зміною клімату. Більше того, на додаток до Багаторічного механізму фінансування, Європейська Комісія надала план відновлення на 2021-2027 роки з бюджетом у розмірі 750 млрд. євро – ЄС наступного покоління або Акт про відновлення Європейського Союзу – як відповідь на кризу COVID-19.

Фінансування надходитиме з різних джерел, таких як бюджет ЄС та позики на ринку. Метою Акта є забезпечення стійкого та сталого економічного відновлення. Щоб отримати фінансування згідно з Актом, держави-члени повинні підготувати проєкти планів відновлення із зазначенням своїх інвестиційних цілей. Заявлені пріоритетні сфери, які повинні бути охоплені національними планами, включають:

- розвиток відновлюваних джерел енергії;
- енергоефективність у будівлях;
- розумний та сталий транспорт, розширення відповідної інфраструктури;
- діджиталізація урядових і державних служб;

- розвиток потенціалу хмар промислових даних тощо [35], (рис. 2.2):

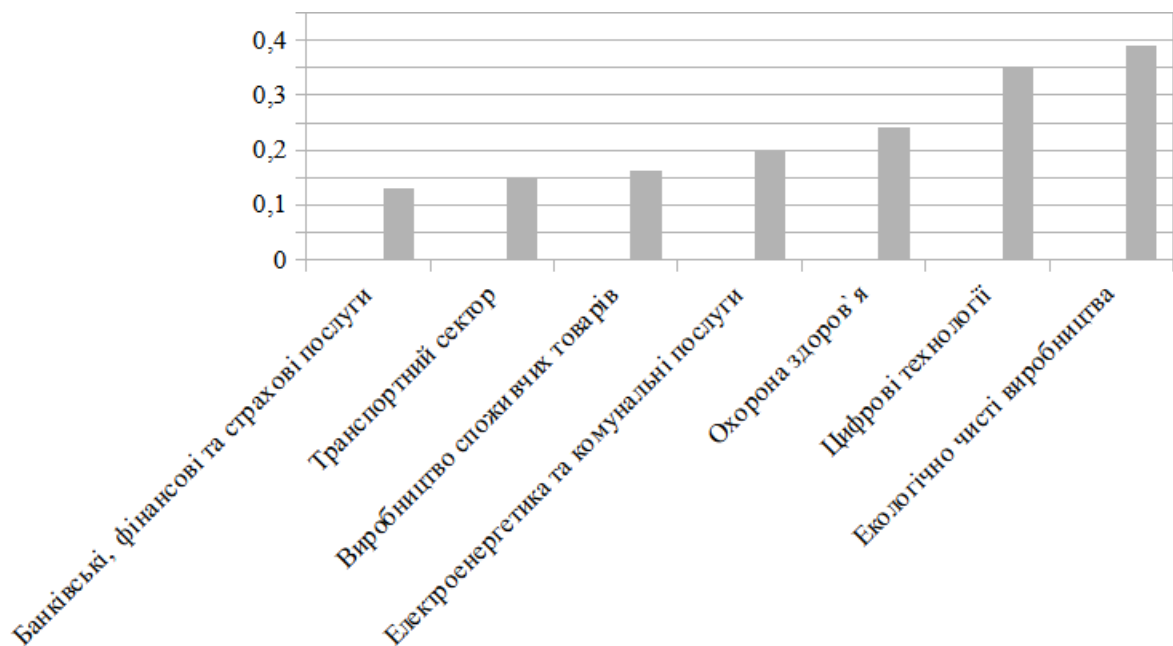

Рис.2.2. Сектори які є локомотивами зростання європейської економіки

Примітка: побудовано автором за даними Governmental Decree 86/2020. Wolters Kluwer. 2020.

Щоб залишатися центром тяжіння для висококваліфікованих фахівців, підприємців та міжнародних компаній, європейські країни повинні адаптувати свої системи освіти та навчання таким чином, що дозволив би набувати навичок, найбільш затребуваних на ринку праці. Такі системи повинні спиратися на онлайн- механізми, які у розпал коронакризи продемонстрували не лише свої сильні, а й слабкі сторони.

На даний момент неможливо гарантувати безперервні інвестиції в наукомісткі галузі європейської економіки: для цього потрібна розвинена цифрова інфраструктура, а також надійний та швидкий зв'язок. З метою захисту здоров'я п'ятисот мільйонів європейських громадян, Європейському союзу необхідно виробити план масштабних заходів з підтримки дослідження передових методів терапії та розробки вакцин, а також провести активну роботу з усіма країнами-учасницями у напрямі зміцнення національних систем охорони здоров'я.

2.3. Вплив пандемії COVID-19 на потоки прямих іноземних інвестицій

Пандемія коронавірусу призвела найсильніший обвал економіки в Європі за кілька десятиліть. Лише у 19 країнах єврозони сукупний ВВП скоротився у першому кварталі на 3,8 відсотка у річному обчисленні. У всіх 27 країнах-членах ЄС економіка скоротилася у річному вирахованні на 3,5 %, повідомило європейське статистичне відомство Eurostat.

В обох випадках йдеться про найсильніший обвал економіки Європи з часу початку спостережень у 1990 році. Статистики нагадали, що країни ЄС почали запроваджувати обмеження через коронавірус у березні 2020 року. В результаті велика кількість секторів європейської економіки змушені були зупинитися. Заводи примусово відправили своїх співробітників додому, а магазини призупинили роботу на деякий час [23].

Результати COVID-19 для здорового розвитку та його економічні та політичні результати є дуже важливими. Останні результати COVID-19 відображають значне зниження економічного зростання, спаду торгівлі та низьким рівнем доходів. В найближчі два роки прогнозується, що в результаті коронавірусу, обсяг виробництва у світовій економіці скоротиться майже на 8,5 трлн. дол. США. Потік ПІІ до країн ЄС 27 скоротився на 70%, в основному за рахунок продажів з Нідерландів та зменшення, яке перевищило 10 млрд. доларів у ряді країн ЄС.

Сьогодні важливим елементом є відновлення економіки. Криза COVID-19 викличе різке скорочення ПІІ. Зниження глобального припливу ПІІ складає в 2020 році 40% в порівнянні з рівнем 2019 року в 1,54 трлн. дол. США (див. Рис. 2.3). Як наслідок ПІІ опустяться нижче 1 трлн. дол. США. За думкою експертів, в 2021 році ПІІ скоротяться ще на 5-10% і почнуть відновлюватися в 2022 році [66].

Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР) відреагував на пандемію коронавірусу виділенням в 2020 році рекордного обсягу інвестицій в розмірі 11 млрд. євро на цілі 411 проектів. Банк прийняв рішення зосередити всю свою операційну діяльність на відновленні економіки своїх країн операцій до кращого стану, ніж до

пандемії, збільшивши обсяг інвестицій в сферу бізнесу на 10% в порівнянні з 2019 роком, коли Банком було виділено 10,1 млрд. євро на фінансування 452 проєктів.

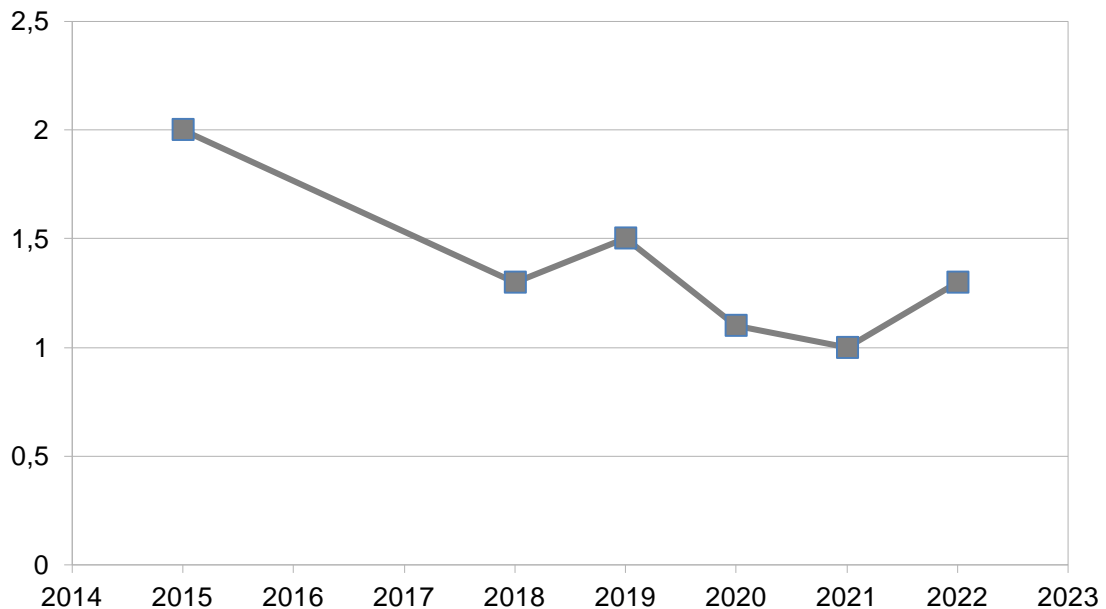

Рис. 2.3. Глобальний притік ПІІ в 2015-2020 рр. і прогноз на 2021-2022 рр.,
трлн. дол.

Примітка. Побудовано автором за даними Investment Trends Monitor. UNCTAD. Impact of the COVID–19 pandemic on global FDI and GVCs. Updated Analysis. unctad.org/en/PublicationsLibrary/

Водночас рівень безробіття в євросоні з лютого до березня виріс на 0,1 відсоткового пункту до 7,4 %. А у 27 європейських країнах дані ознаки підвищилися також на 0,1 пункту і до 6,6 %.

У розвинених країнах приплив інвестування впав на 58% до 312 млрд. дол., відкотившись на рівень 2003 року. Зниження було викликане різкими коливаннями проміжних та внутрішньо фірмових фінансових потоків, а також реорганізацією підприємств. Серед складових припливу інвестування зазначалося скорочення нових вкладень в акціонерний капітал, що відбилося у скороченні міжнародних СП - найбільшого компонента припливу у цій групі. Вартість цих продажів впала на 11% до 379 млрд. дол. США [33].

Вартість оголошених проектів інвестицій з нуля у цій групі знизилася на 16%. Навпаки, обсяг міжнародних угод проектного фінансування, як і раніше націлених на розвинені країни, виросло на 8%.

Міжнародні потоки інвестицій приватного сектору до країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою, у секторах, що відповідають цілям сталого розвитку, в 2020 році впали приблизно на третину через пандемію COVID-19. За 44 перші три квартали року вартість анонсованих нових інвестицій зменшилась на 40%, а міжнародного проектного фінансування (що використовується для великих інфраструктурних проектів, що потребують кількох інвесторів) на 15%. За винятком відновлюваної енергетики, де зростання нових проектів продовжувався, але був скорочений до третини рівня до пандемії, інвестиційна активність різко впала в усіх секторах, пов'язаних з цілями [78] (табл. 2.5):

Таблиця 2.5

Вплив пандемії на інвестиції у цільові інвестиційні сектори

↓62%	-Інфраструктура -Транспортна інфраструктура, виробництво та розподіл електроенергії
↓57%	-Продукти харчування та сільське господарство • -Інвестиції у сільське господарство, дослідження, розвиток сільських територій
↓2/3	-Відновлювальна енергія -Установки для виробництва відновлюваної енергії, усі джерела
↓37%	-Здоров'я -Інвестиції в інфраструктуру охорони здоров'я
↓70%	-Водопостачання -Забезпечення водою та каналізацією промисловості та домогосподарств
↓42%	-Освіта -Інфраструктурні інвестиції, наприклад, нові школи та ін.

Примітка. Складено автором за даними UNCTAD .

Приплив інвестування до Європи впав на 80% до 73 млрд. доларів. Падіння було посилено різкими коливаннями проміжних потоків у таких країнах, як Нідерланди та Швейцарія. Однак приплив капіталу також знизився в великих країнах Європи, таких

як Сполучене Королівство, Франція та Німеччина. Відтік країн ЄС-27 скоротився на 77%, що становило лише 13% від загального обсягу відтоку ПІІ у 2020 році.

21 липня 2020 року Європейська комісія оголосила про Європейський план відновлення (ERP) на суму 1,8 трильйона євро для підвищення економічної стійкості та відновлення в Європі після руйнівних наслідків пандемії COVID-19. ERP включає Механізм відновлення та стійкості (RRF), який надає 312,5 мільярдів євро та 360 мільярдів євро грантів і позик відповідно для 27 країн-членів ЄС для підтримки реформ та інвестицій, щоб зробити європейські економіки та суспільства більш стійкими та інноваційними і сприятливими зеленому переходу та цифровій трансформації (табл.2.6):

Таблиця 2.6

Топ 6 найбільших країн-одержувачів грантів та позик RRF

Країна	Одержала:
Італія	191,5 млрд. євро
Іспанія	69,5 млрд. євро
Франція	40,9 млрд. євро
Польща	36 млрд. євро
Греція	30,5 млрд. євро
Німеччина	25,6 млрд. євро

Примітка: Складено автором за даними Долбнєва Д. В. Вплив COVID-19 на економіку країн світу / Д. В. Долбнєва // Проблеми економіки. – 2020. – Вип. 1 (43). – С. 20.

Доступ до фінансування RRF залежить від того, що країни-члени мають надати свої RRP та схвалити Європейську Комісію для затвердження Радою Міністрів ЄС.

За винятком Польщі, усі вони включені до перших 12 держав-членів, які затвердили свої національні PPP 13 липня 2021 року. Тепер кожна з цих 12 держав-членів готова укласти свою фінансову угоду з Європейською комісією. Згідно з цими угодами, вони отримають 13% від загального обсягу грантового фінансування відповідно до їх національного RRP, авансом. Додаткові виплати з RRF базуються на

реалізації їх RRP з урахуванням етапів і цілей, визначених у RRP. Витрати держав-членів у рамках RRP здійснюватимуться в основному в наступних шести напрямках:

- зелений перехід;
- цифрова трансформація;
- економічна згуртованість, продуктивність і конкурентоспроможність;
- соціальна та територіальна єдність;
- здоров'я, економічна, соціальна та інституційна стійкість;
- політика для наступного покоління.

RRF вимагає, щоб національні RRP спрямовували щонайменше 37% загальних витрат на інвестиції та реформи, які підтримують кліматичні цілі, і щонайменше 20% витрат на цифровий перехід. Решту можна розподілити на інші чотири фокусні області [54].

Насправді, RRP держав-членів більшою мірою орієнтовані на зелений перехід, наприклад, Австрія, Данія та Люксембург присвячують близько 60% своїх витрат RRP на зелений перехід. RRP Німеччини, більшою мірою зосередженим на цифровому переході.

Проекти можуть мати право на таке співфінансування, якщо: вони стосуються інвестицій, які будуть завершені до кінця серпня 2026 року; та вони безпосередньо підпадають під параметри RRF RRP держави-члена. Очікується, що РРП решти держав-членів будуть схвалені Європейською комісією та Європейською Радою пізніше 2022 року [47].

Проекти зеленого переходу в рамках національних RRP включають енергетичну реконструкцію (приватних та/або громадських) будівель, інвестиції у відповідні дослідження, розробки та інновації (R&D&I) стосовно зелених/альтернативних технологій (включаючи водень), інвестиції в громадський транспорт з низьким рівнем викидів, тощо

Проекти переходу на цифрову технологію включають інвестиції у відповідні науково-технічні розробки, впровадження нових цифрових технологій, цифровізацію державного управління та/або бізнесу, кібербезпеку, електронну ідентифікацію,

розширення надшвидкісних широкосмугових мереж і підключення 5G, діджиталізацію освіти тощо[57].

Більша частина цього фінансування буде доступна після фінансових конкурсів, до яких можуть застосовуватися правила державних закупівель. Крім того, будь-яке фінансування RRP залишається предметом дотримання правил ЄС щодо державної допомоги.

Перспективи помірно позитивні, з очікуваним зростанням 20%, в основному за рахунок активних міжнародних СиП, покращення макроекономічної кон'юнктури, успішного просування програм вакцинації та масштабної державної інвестиційної підтримки. Прогнозується, що у Європі інвестування зростуть на 15–20 % після краху у 2020 році (порівняно з вихідним рівнем, за винятком проміжних потоків).

Для продовження зростання та забезпечення конкретного впливу у довгостроковій перспективі та для повного розкриття свого потенціалу фінансування сталого розвитку ринок стійких інвестицій повинен вирішувати проблеми:

- ризиків на нішевому ринку;
- географічного дисбалансу інвестицій та її занепокоєнь щодо «зеленого камуфляжу».

Вирішення цих проблем потребує трьох фундаментальних зрушень на ринку стійких інвестицій:

- зростання стійких інвестицій, що виходять із «ринкової ніші» та що стають «ринковою нормою» завдяки перетворенню обліку факторів стійкості у повсюдну вимогу замість стратегії сегмента більшого ринку;
- перетворення ринку стійких інвестицій із феномену розвинених країн у глобальний ринок з користю для всіх країн, зокрема країн, що розвиваються;
- підвищення довіри до рейтингів та звітності з питань стійкості за допомогою більш надійних та регульованих стандартів та таксономій [50].

Це перетворення сьогоденного ринку на ринок майбутнього вимагає узгоджених зусиль усіх зацікавлених сторін, включаючи та укладачів інвестиційних продуктів та індексів, інституційних інвесторів, фондові біржі та регулюючі органи.

Можна провести додаткову роботу з заохочення відображення екологічних, соціальних та управлінських факторів в основних продуктах та індексах.

Правила та рекомендації щодо встановлення галузевих стандартів та вимог до управління з метою забезпечення прозорості, передбачуваності та довіри до ринку виходять за рамки добровільних заходів [61].

Поступово регулювання допомагає формуванню майбутніх контурів ринку стійких інвестицій. Щоб допомогти у вирішенні цих проблем, ЮНКТАД разом із партнерами висуне нову ініціативу — Центр глобального сталого фінансування ООН. Ця ініціатива ґрунтується на баченні майбутньої глобальної фінансової екосистеми, в якій стійкий розвиток (як це визначено в ЦУР) повністю сприйнято бізнес-моделлю фінансових ринків та інвестиційної культури [70].

Центр просуватиме і полегшуватиме перетворення стійких інвестицій з ринкової ніші до ринкової норми до 2030 року й у наступний період. Він розглядатиме проблеми фрагментації стандартів, появи безлічі «еталонів», складності розкриття інформації та власних заяв про стійкість. Він буде зводити воедино відповідні інструменти та результати на своїй віртуальній платформі для полегшення оцінки, прозорості та надійності продуктів та послуг стійкого фінансування. Центр працюватиме у тандемі з процесами встановлення стандартів фінансової індустрії та регулюючих органів, щоб сприяти всебічному та дієвому відображенню сталого розвитку (як то визначено в ЦУР) у всіх аспектах глобальної фінансової екосистеми.

Зокрема, Центр глобального сталого фінансування ООН:

- сприятиме інтеграції ЦУР до екосистеми оцінки стійкості послідовним та синергетичним чином, у тому числі за допомогою встановлених ООН Основних показників звітності підприємств щодо ЦУР (МСУО ООН);

- буде створювати глобальну базу даних про фонди та інші продукти стійких інвестицій, щоб підвищити доступність даних про стійкості із відкритих джерел для основних зацікавлених сторін та громадськості;

- буде проводити оцінки стійкості та ранжування «самозаявлених» стійких продуктів на світовому ринку капіталу та відзначати найкращі результати, а також розкривати випадки «екологічного камуфляжу»;

– створить групу різних рейтингів стійкості на ринку капіталу для забезпечення прозорості, а також громадського контролю для покращення методик звітності у різних галузях;

– складе глобальну добірку передової практики регулювання та заходів політики для сприйняття принципів сталого розвитку ринками капіталу та сприяння взаємному навчанню;

– буде служити платформою для нарощування потенціалу, щоб сприяти країнам, що розвиваються, в питаннях політики, заходів регулювання, розробки продуктів, галузевих стандартів, звітності та інших пов'язаних питаннях і цим сприяти одержання ними максимальної вигоди від сталого фінансування [69].

Центр глобального сталого фінансування ООН офіційно створено у жовтні 2021 року на Всесвітньому інвестиційному форумі ЮНКТАД, який буде проведено для глобальної спільноти інвестицій з метою розвитку, включаючи всіх учасників ринку капіталу у глобальній інвестиційного ланцюжка. Центр прагнути його схвалення.

Генеральною Асамблеєю ООН у рамках своїх зусиль щодо прискорення прогресу у досягненні ЦУР, а також щодо виконання зобов'язань, пов'язаних зі зміною клімату та фінансуванням розвитку, особливо у зв'язку із заходами щодо відновлення після пандемії [64].

Найбільш широковикористовуваним інструментом податкового стимулювання є інвестиційний податковий кредит, який являє собою відстрочення або знижку з податку на прибуток на інвестиції.

У Великобританії, наприклад, використовується стимулювання інвестицій у науково-дослідні, дослідно-конструкторські роботи (НДДКР), скорочуючи доходи підприємств на вартість зазначених інвестицій. Щодо французького законодавства, то підприємства можуть скорочувати суму податку на прибуток на 50% різниці між величиною інвестицій в НДДКР звітного року і середнім об'ємом інвестицій за два попередні роки. Ця пільга дозволяє підприємствам компенсувати частину витрат на інвестиції з прибутку.

Розв'язуючи проблему підвищення власної інвестиційної активності та потенціалу, потрібно врахувати, що розвинені країни в залученні інвестиційних потоків постійно беруть до уваги зростання інвестиційної привабливості, створюючи при цьому особливі режими для іноземних інвестицій, надаючи податкові пільги, субсидії, пільгові кредити тощо з метою розвитку економічної діяльності [9] (табл. 2.7):

Таблиця 2.7

Заходи стимулювання інвестиційної активності в деяких розвинутих країнах

Польща	-Субсидіювання інвестицій у розмірі до 50% від максимального обсягу державних інвестицій в регіоні -Субсидіювання новостворених робочих місць, підготовки і навчання найманих працівників
Угорщина	-Створення вільних і підприємницьких зон, пільгов умови отримання віз і посвідки для проживання для іноземних інвесторів -Інвестиційний податковий кредит: податкові пільги на НДДКР, прискорені норми амортизації
Німеччина	-Зниження податкового навантаження при здійсненні інвестицій Німеччина -Підтримка інновацій
Ірландія	-Зниження податку на прибуток до 10%, звільнення від сплати ПДВ, мита для підприємств, що створюють нові робочі місця -Скасування податку на прибуток на виробництво експортної продукції -Інвестиційний податковий кредит на рівні 100%

Джерело: Касянок К. Г. Залучення іноземних інвестицій в умовах фінансових дисбалансів [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / Касянок Кирило Геннадійович ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ, 2019. – с. 16.

Велика кількість країн передбачали заходи щодо підтримки інвесторів але результати наслідків пандемії COVID-19 виявилися дуже серйозними, що перегляд підтримуючих заходів з подолання впливу на інвестиційну політику країн світу

зовнішніх факторів стало необхідністю. В такому напрямку найкращим варіантом посилення допуску іноземних інвестицій у найважливіші сектори економіки. Це можна розглянути на прикладі двох європейських країн із потужною економічною базою. [54] (табл. 2.8):

Таблиця 2.8

Заходи щодо вдосконалення процедур відбору іноземних інвестицій Іспанії та Італії

Країна	Заходи
Іспанія	<p>У багатьох компаній спостерігалось зниження вартості акцій. Дивлячись на те, що багато хто з них знаходяться в стратегічно-важливих секторах економіки, вони стали об'єктом для поглинань з боку зарубіжних фірм, що як наслідом призводить до загрози національної безпеки і створює ризики для здоров'я населення.</p> <p>У багатьох секторах іноземним інвесторам для придбання 10% або більше акцій в даний час потрібне схвалення уряду.</p>
Італія	<p>Уряд країни зміцнив свої повноваження в галузях, які мають стратегічне значення, розширивши сфери, на які застосовуються процедури відбору ПІІ. Це торкнулося фінансово-кредитного та страхового сектора, де державою тимчасово застосовуються процедури відбору щодо іноземних поглинань в рамках ЄС. Уряд також наказав ініціювати відповідні процедури, навіть якщо про іноземне придбання органи влади не повідомляються законодавчо.</p>

Джерело: Coronavirus business impact: Evolving perspective/McKinsey. www.mckinsey.com

Висновки до розділу 2

Отже, проаналізувавши європейський інвестиційний ринок, можна підкреслити, що у наш час це врегульована система, яка попри усі складнощі продовжує своє якісне функціонування та є одним із найбільших центрів капіталонадходжень. Завдяки аналітиці найпопулярніших сфер інвестування серед країн ЄС, слід виокремити такі як: цифрові технології; зелена енергетика; діджиталізація навчання, будівництво транспорту тощо.

Впродовж багатьох років Європейський Союз запроваджує проекти та програми для підтримки інвестиційної стабільності країн-членів. Як відомо, із кризою спричиненою COVID-19, прийшла і світова нестабільність на економічному ринку. Це понесло за собою безліч фінансових втрат та зниження прибутку в цілому. Тому починаючи, країни ЄС вводять допоміжні пакети, які зможуть запобігти глобальній кризі.

Важливою галуззю інвестування є зелена енергетика. Саме за нею багато експертів вбачають велике майбутнє усіх держав. Уже в наш час розроблено безліч проектів щодо переходу на більш екологічні системи життєдіяльності, які також вже були представлені на міжнародному рівні.

РОЗДІЛ 3

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ІМІДЖ ТА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

3.1. Оцінка конкурентоспроможності України в сучасних умовах

У 2021 році в умовах посткризової активізації економіки після завершення гострої фази кризи COVID-19 інвестиції дещо зросли (до 10,1% ВВП), проте залишаються понад як удвічі нижчими, ніж в інших країнах Центральної та Східної Європи, що розвиваються (25-30% ВВП) [25], (табл. 3.1):

Таблиця 3.1

Прямі іноземні інвестиції в Україні в 2021 р. (млн. дол. США)

2021	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Прямі іноземні інвестиції з України	Сальдо
I кв.	1541	24	+1517
II кв.	1201	8	+1193
III кв.	2386	-138	+2524
IV кв.	1421	-92	+1513
Рік	6549	-198	+6747

Примітка. Складено автором за даними Міністерства фінансів України.

За рахунок кредитів українських банків та інших позик фінансувалися лише 3,3% капітальних інвестицій в Україні за 9 місяців 2021 року, тоді як понад 72% капітальних інвестицій фінансувалося за рахунок власних коштів підприємств, близько 13% – за рахунок державного та місцевих бюджетів.

Збільшення прямих іноземних інвестицій в економіку України переважною мірою забезпечувалося реінвестованими доходами іноземних інвесторів (5,6 млрд. дол. США за 11 міс. 2021 р.). Водночас надходження нових іноземних інвестицій в капітал українських підприємств у січні-листопаді 2021 році становило лише близько

\$800 млн., що за виключенням 2020 року, є найнижчим обсягом з 2014 року та майже на порядок нижчим, ніж у 2005-2013 рр. (6,2 млрд. дол. США в середньому за рік).

В українську економіку станом на 31 березня 2021 року в цілому було залучено 51,785 млрд доларів прямих іноземних інвестицій. Найбільша частка з них надійшло з Кіпру. За даними НБУ, із всієї кількості інвестиційні інструменти в капіталі склали 39,398 млрд доларів. Найбільшим інвестором в Україну є Кіпр. Організації, що зареєстровані у цій країні, інвестували в Україну 16,722 млрд доларів, друге місце посідають Нідерланди (10,011 млрд доларів) і третє Швейцарія – 3,380 млрд доларів. На країни ЄС припадає дві третини інвестицій (37,386 млрд дол. США) [28] (табл. 3.2):

Таблиця 3.2

Найбільші країни інвестори станом на 31.03.2021 рік

Країна	млн. дол. США
Кіпр	16,722
Нідерланди	10,011
Швейцарія	3,380
Німеччина	2,634
Сполучене Королівство	1,733
Австрія	1,126
Люксембург	1,066
Франція	938

Примітка. Складено автором за даними офіційного сайту НБУ.

Проте, у другому кварталі можемо спостерігати вже іншу динаміку, де Нідерланди наздоганяють та випереджають Кіпр і займають першість у рейтингу найбільших іноземних інвесторів в економіку України. Цей показник та показники інших держав можна переглянути на рис. 3.1.

Низький рівень інвестування обмежує продуктивність економіки та ефективне використання її потенціалу, і, як наслідок, визначає низькі довгострокові темпи її економічного зростання[45].

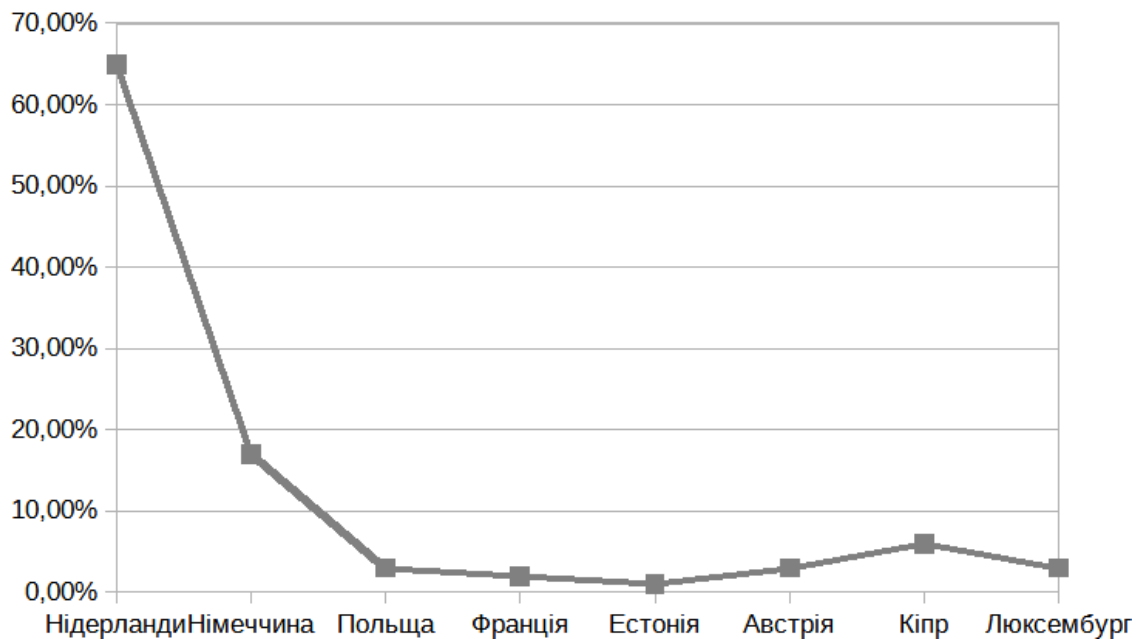

Рис. 3.1. Прямі інвестиції в Україну: за країнами Європейського союзу за II квартал 2021 року, (%).

Примітка: побудовано автором на основі офіційного сайту Національного банку України.

1) Слабкість державних інститутів, що призводить до недостатнього захисту прав інвесторів, порушення принципів ринкової конкуренції та підвищення корупційних ризиків.

Згідно із дослідженням Європейської бізнес-асоціації у другій половині 2021 року інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості знизився до 2,73 балів з 5-ти можливих (порівняно з 2,84 балів у першому півріччі). Як засвідчило проведене опитування генеральних директорів підприємств, топ-3 ключових перешкод розвитку інвестиційного клімату залишається незмінним: слабка судова система (87% з усіх опитаних), надвисокий рівень хабарництва (85%), і, безпосередньо, тіньова економіка (76%). Серед інших перешкод найчастіше відзначали геополітичну настороженість, кризу у сфері енергетики, слабе державне управління, спад реформ, недосконалу податкову систему, постійні зміни в уряді держав та інше.

За результатами опитування Американської торговельної палати (3 квартал 2021 р.) пріоритетними напрямками роботи з покращення бізнес-клімату в Україні є встановлення реальної та дієвої судової реформи, верховенства права, об'єктивного правосуддя та викорінення корупції (93% опитаних). Іншими важливими напрямками є гарантування справедливої, рівної, передбачуваної та прозорої податкової політики і чесної конкуренції (52%); забезпечення макроекономічної стабільності та продовження співпраці з МВФ (26%); забезпечення передбачуваності нормативно-правового середовища для інвесторів (23%); захист інвестицій та прав власності (21%) [26].

2) Нерозвиненість внутрішнього ринку, що знижує зацікавленість інвесторів у розвитку бізнесу на території України.

Згідно з дослідженням ЕУ, потенціал розвитку локального ринку визнано ключовою перевагою для інвесторів, навколо якої варто позиціонувати економіку України. Також за потенціалом Nearshoring (глобальний тренд з перенесення інвесторами виробництва у більш «дешеві» країни та диверсифікації ланцюгів поставок) Україна, з урахуванням вартості робочої сили та природних можливостей, займає перше місце у світі та друге місце в Європі у рейтингу Savills Nearshoring Index 2020 [29].

Водночас слабкість внутрішнього попиту звужує потенціал економіки України до зростання. На поточне споживання витрачається понад 90% грошових доходів населення, передусім, на придбання товарів та послуг першої необхідності. Наслідком низького рівня доходів в економіці є те, що на заощадження спрямовується критично мала частка ВВП: близько 2% наявних доходів населення у 2019-2020 рр., тоді як у країнах ЄС відповідний показник становить 10-15%. В свою чергу, низька спроможність населення до заощаджень обумовлює низький попит на товари довгострокового використання, що можуть вироблятися в Україні. Це зменшує потенційну зацікавленість інвесторів у збільшенні виробництва, зважаючи на низький потенціал розширення ринків збуту своєї продукції [22].

Окрім того, посилення рестрикційної спрямованості податково-бюджетної політики держави (невиконання планових показників дефіциту державного бюджету та його планове скорочення у 2022-2024 рр.) обумовлює зменшення державного попиту та скорочення його мультиплікаційного ефекту для економічного зростання.

Також слід підкреслити вагомий вплив європейських країн на Україну. Спостерігається економічна співпраця цих двох країн і, як наслідок, зміна самої інвестиційної структури як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках економіки. Так, наприклад у другому кварталі 2021 року структура прямих іноземних інвестицій суттєво змінилася: у деяких галузях відбувалось гальмування притоку іноземних інвестицій в інших – приплив перетворився на відтік (рис. 3.2):

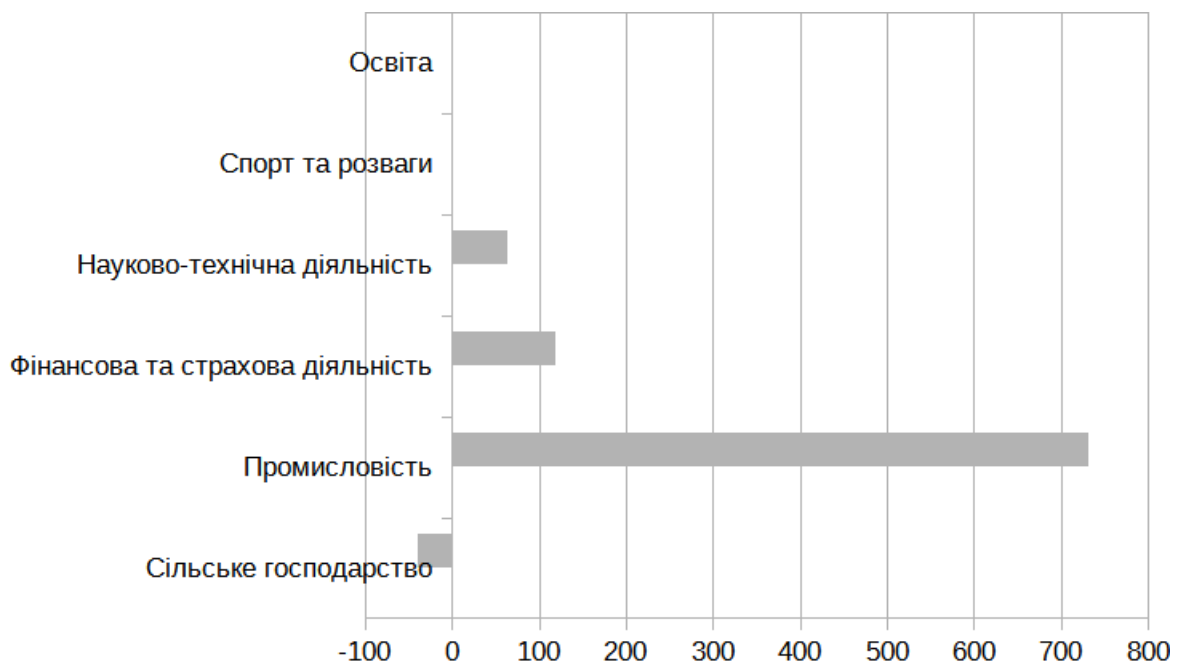

Рис. 3.2. Прямі інвестиції за видами економічної діяльності 2021 р., млн. дол. США.
Примітка: побудовано автором на за даними офіційного сайту Національного банку України.

В результаті через низьку частку продукції із високою доданою вартістю у структурі українського експорту можливе погіршення цінової кон'юнктури на зовнішніх ринках (зростання вартості енергоносіїв та зниження цін на основні

категорії експорту) може мати негативний вплив на торговельний баланс України та призвести до погіршення стану економіки.

Якщо розглядати інвестиційний ринок України зсередини, то можна підкреслити, що найбільше потоків коштів було залучено в Київ у другому кварталі 2021 року, що становить 43%.

3) Недостатньо ефективно використання потенціалу банківської системи для забезпечення фінансової підтримки реального сектору.

Рівень банківського кредитування економіки (за працюючими кредитами) за останні 10 років знизився з 80% до 15% ВВП – найнижчий показник в світі серед країн з ринками, що формуються (для порівняння: Польща – 59%, Грузія – 80% ВВП). При цьому, незважаючи на збільшення залишків коштів на депозитних рахунках у банківській системі у 2020-2021 рр., їх спрямування на цілі кредитування знизилося до рівня менше 50% (що є історично найнижчим рівнем) [23].

При цьому, частка безризикових активів (ОВДП та депозитні сертифікати НБУ) у структурі активів банків збільшилася до близько 40%, а прибутковість працюючих активів – до 5,2%. Обидва показники роботи банківської системи України є одними із найвищих у світі та свідчать про відсутність достатніх стимулів для банків до збільшення бізнес-ризиків та нарощування кредитування.

Характерною ознакою банківського сектору України є його надмірна зарегульованість, навіть у порівнянні з іншими країнами регіону. Як наслідок, банківський сектор України не викликає інтерес у міжнародних банківських груп, навіть попри високу прибутковість. За період з 2015 року в Україні не спостерігалось жодного приходу іноземного банку чи банківської групи. Навпаки, відбувався вихід іноземців з вітчизняного банківського ринку [8].

Банківській системі України потрібні дерегуляція та сприяння впровадженню нових концепцій банківської діяльності, зокрема, стосовно малих банків з інноваційними моделями розвитку та кредитних організацій небанківського сектору. Розширення представництва іноземних банківських та фінансових груп в Україні позитивно позначиться на кредитній активності банків [1].

4) Нерозвиненість вітчизняного фондового ринку.

Фондовий ринок в розвинених країнах є основним джерелом залучення коштів для реалізації інвестиційних проектів бізнесу. Нерозвиненість локальних ринків капіталу обмежує інвестиційні можливості вітчизняного бізнесу, призводить до втрат його конкурентних переваг на внутрішніх та світових ринках.

Ринок корпоративних облігацій та акцій в Україні має перспективи зростання в 2-3 рази щорічно при наявності попиту на відповідні фінансові інструменти. Однак обмежувачими факторами розвитку ринку корпоративних цінних паперів є висока конкуренція з боку ОВДП, процентна ставка за якими часто перевищує як рівень інфляції, так і рівень облікової ставки НБУ, відсутність пільг з оподаткування доходів від операцій з ними та недосконалість законодавства в частині захисту прав міноритарних акціонерів [25].

Більшість акцій, які зараз активно обертаються на вітчизняному фондовому біржовому ринку, є акціями іноземних емітентів. В той же час, залучення капіталу вітчизняним бізнесом через розміщення акцій на іноземних фондових майданчиках майже припинилось. Залучення коштів тільки через борговий канал та відсутність можливості поповнення власного капіталу шляхом розміщення акцій підвищує кредитні ризики емітентів, що, в свою чергу, гальмує зростання.

На даний момент, Україна знаходиться на порозі кардинальних змін, в постійному пошуку нових ідей для розвитку та підняття економіки на високий рівень. За останні роки, Україна показала свої прагнення до змін, відійшовши від Радянського союзу та почавши розробляти та впроваджувати нові реформи в життя. Саме такі зміни можуть вивести Україну на новий, більш продуктивний етап розвитку та забезпечити високий рівень конкурентоспроможності. Для визначення конкурентних переваг України проаналізуємо звіт, який був складений на Міжнародному економічному форумі у 2019 році. Він складається з індексу глобальної конкурентоспроможності та його компонентів [24].

За останніми даними, у 2021 році Україна зайняла 54-те місце. Наприклад, щоб порівняти у 2019 році ми були на 85-ій позиції національних економік світу за

індексом глобальної конкурентоспроможності [28]. У попередньому році, Україна займала 83 місце серед 140 національних економік світу та за рік змістилася на дві позиції вниз. За цим рейтингом у топ 5 входять такі національні економіки, як: Сінгапур, США, Особливий адміністративний район Гонконг, Нідерланди та Швейцарія. Останні позиції у рейтингу зайняли: Республіка Мозамбік, Республіка Гаїті, Республіка Конго, Йемен та Чад. Сусідами України за рейтингом стали Шрі-Ланка (84 місце) та Молдова (86 місце). Сусіди України за кордоном посіли такі місця: Польща на 37 місці, Словаччина на 42 місці, Угорщина на 47 місці, Румунія на 51 місці, Молдова на 86 місці. Більшість сусідів України за цим індексом випередили Україну, однак Україна не остання і має великий потенціал. У 2019 році ВВП на душу населення в Україні склало 2,963.5 доларів. Частка ВВП України у світовому ВВП склала 0.29%. Середньорічний приріст ВВП за 10 років становить 0.1%. Середній внутрішній потік прямих іноземних інвестицій за 5 років становить 2.3%. Частка споживання відновлюваної енергії становить 4.1%. Безробіття в Україні складає 9.4 %. Для визначення місця країни аналізується ефективність держави за основними групами компонентів таких як сприятливе навколишнє середовище, людський капітал, ринки та інноваційна екосистема. Сприятливе навколишнє середовище охоплює такі компоненти як інституції, інфраструктура, впровадження ІКТ та макроекономічна стабільність держави. Україна знаходиться на 104 місці за інституціями, на 57 місці за інфраструктурою, на 78 місці за впровадженням ІКТ та на 133 місці за макроекономічною стабільністю. Лідером світу за інституціями є Фінляндія, за інфраструктурою - Сінгапур, за впровадженням ІКТ - Корея, а за макроекономічною стабільністю лідирують 33 країни. Аутсайдером за інституціями є Венесуела, за інфраструктурою – Гаїті, за впровадженням ІКТ – Чад, за макроекономічною стабільністю - Венесуела. Лідером за інституціями серед сусідів України за кордоном є Румунія, за інфраструктурою – Польща, за макроекономічною стабільністю – Польща та Словаччина. Аутсайдером за інституціями серед сусідів України за кордоном є Молдова, за інфраструктурою – Молдова, за впровадженням ІКТ – Угорщина, за макроекономічною стабільністю – Молдова. Компонентами

людського капіталу є здоров'я та навички. За здоров'ям Україна посіла 101 місце, а за навичками – 44 місце. За здоров'ям лідирують Іспанія, Сінгапур, Японія та Гонконг, а за навичками лідером є Швейцарія. Аутсайдерами за здоров'ям є Лесото, за навичками – Чад. Лідером за здоров'ям серед сусідів України за кордоном є Польща, за навичками – Польща [50].

Ринки складаються з таких компонентів як ринок продукції, трудовий ринок, фінансова система та розмір ринку. Україна зайняла 57 місце на ринку продукції, 59 місце на трудовому ринку, 136 місце по фінансовій системі та 47 місце за розміром ринку. Лідером світу на ринку продукції та за фінансовою системою є Гонконг, на трудовому ринку – Сінгапур, а за розміром ринку – Китай. Аутсайдером на ринку продукції є Чад, на трудовому ринку – Йемен, за фінансовою системою – Йемен, за розміром ринку – Сейшели. Лідером на ринку продукції серед сусідів України за кордоном є Польща, на трудовому ринку – Молдова, за фінансовою системою – Словаччина. Аутсайдером на ринку продукції серед сусідів України за кордоном є Угорщина, на трудовому ринку – Угорщина, за фінансовою системою – Молдова, за розміром ринку – Молдова. Інноваційна екосистема містить динаміку бізнесу та інноваційну спроможність. Україна посіла 85 місце за динамікою бізнесу та 60 місце за інноваційною спроможністю. Лідером за динамікою в бізнесі є США, а за інноваційною спроможністю – Німеччина. Аутсайдером за динамікою в бізнесі є Гаїті, за інноваційною спроможністю – Демократична Республіка Конго. Аутсайдером за динамікою в бізнесі серед сусідів України за кордоном є Угорщина, за інноваційною спроможністю – Молдова[69].

України як інституцій, впровадження ІКТ, макроекономічної стабільності, навичок, ринку продукції, трудового ринку, динаміки бізнесу та інноваційної спроможності; зменшилося значення здоров'я та фінансової системи; незмінними залишилися значення інфраструктури та розміру ринку. У порівнянні з середнім значення по Євразії, перевищили це значення такі компоненти України як інфраструктура, навички, розмір ринку та інноваційна спроможність; нижче цього значення опинилися – інституції, впровадження ІКТ, макроекономічна стабільність,

здоров'я, трудовий ринок, фінансова система та динаміка бізнесу. Порівнюючи з середнім значенням країн з низьким рівнем доходу, Україна перевищила це значення за інституціями, інфраструктурою, впровадженням ІКТ, здоров'ям, навичками, ринком продукції, трудовим ринком, розміром ринку, динамікою бізнесу та інноваційною спроможністю, а за макроекономічною стабільністю та фінансовою системою опинилася нижче за це значення. Такі компоненти як інституції (104-е місце), макроекономічна стабільність (133-е місце), здоров'я (101-е місце) та фінансова система (136-е місце) є погано розвинутими в Україні та не є конкурентоспроможними з такими ж компонентами інших країн [11].

Також всі компоненти охоплюють індикатори, які краще розкривають кожен з компонентів. Серед індикаторів, які набрали малу кількість балів у рейтингу та зайняли низькі місця слід виділити стабільність (141-е місце), неподаткові позики (139-е місце), випадки тероризму (132-е місце), інфляція (131-е місце) та інші. Найбільш перспективними та конкурентоспроможними компонентами України є інфраструктура (57-е місце), навички (44-е місце), розмір ринку (47-е місце) та інноваційна спроможність (60-е місце). Україна може конкурувати за такими індикаторами як густота залізничної дороги (25-е місце), доступність електроенергії (2-е місце), вартість початку бізнесу (14-е місце), ставлення до підприємницьких ризиків (18-е місце). Лідерами за густотою залізничної дороги є 24 країни, за доступністю електроенергії – 67 країн, за вартістю початку бізнесу – Словенія та Великобританія, за ставленням до підприємницьких ризиків – Ізраїль. Аутсайдером за густотою залізничної дороги є Венесуела, за доступністю електроенергії – Чад, за вартістю початку бізнесу – Гаїті та Венесуела, за ставленням до підприємницьких ризиків – Мавританія. Лідером за густотою залізничної дороги серед сусідів України за кордоном є Чехія, Словаччина, Польща та Румунія, за доступністю електроенергії – всі сусіди України, за вартістю початку бізнесу – Румунія, за вартістю початку бізнесу – Польща, за ставленням до підприємницьких ризиків – Румунія [47].

Тож, на основі даних індексу глобальної конкурентоспроможності Україна має такі конкурентні переваги:

- навички майбутньої робочої сили;
- розмір ринку;
- інноваційна спроможність;
- доступність електроенергії;
- вартість початку бізнесу;
- ставлення до підприємницьких ризиків.

Отже, у порівнянні з 2019 роком, не зважаючи на те, що Україна за індексом глобальної конкурентоспроможності знизилася на дві позиції вниз, у 2021 році країна піднялася за окремими конкурентоспроможними компонентами таких як навички та інноваційна спроможність. Найголовнішою конкурентною перевагою є люди, їх навички та жага до впровадження інновацій. Для розвитку цих компонентів необхідно покращити якість освіти, полегшити процес відкриття підприємств, запровадити гранти для талановитих громадян та заохочувати всіх українців до праці та розвитку в Україні. З розвитком цих компонентів та проведенням відповідних реформ, в Україні є всі шанси посилити свої позиції на світовому ринку [13].

Наразі в Україні в 2022 році йде війна і як ще буде впливати на подальший розвиток країни, ще не відомо. Але експерти роблять гарні прогнози по відновленню країни після війни.

Серед джерел можна спрогнозувати:

- конфіскацію активів країни-агресора на території всіх цивілізованих країн;
- підтримка фінансових організацій та міжнародних партнерів;
- благодійні внески міжнародних корпорацій, громадян.

План відновлення містить три етапи.

Перший етап - відновлення зруйнованих об'єктів тимчасово, оперативно та швидко.

Другий етап – це швидке відновлення після завершення бойових дій. Він включає відновлення постачання води та електрики на зруйнованих територіях.

Третій етап – повноцінне оновлення міст, інфраструктури та країни в цілому.

Паралельно з входженням України до Європейського союзу, що призведе до нових показників в рейтингах та макроекономічних показниках нашої країни.

3.2. Основні напрями вдосконалення інвестиційного потенціалу

Цей підпункт кваліфікаційного дослідження ми розглянемо за показниками до 24.02.2022 року, до війни в Україні. Бо скорегувати та спрогнозувати інвестиційну привабливість України наразі дуже важко у зв'язку з воєнними діями в Україні.

У нинішніх складних соціально-економічних умовах аналітики не дають позитивної оцінки рівню інвестиційної привабливості України. Діагностуючи стан інвестиційної привабливості, вони звертають увагу саме на індекс інвестиційної привабливості України.

Слід дослідити тенденції зміни індексу інвестиційної привабливості України за 2016–2020 рр. [31] (рис. 3.3):

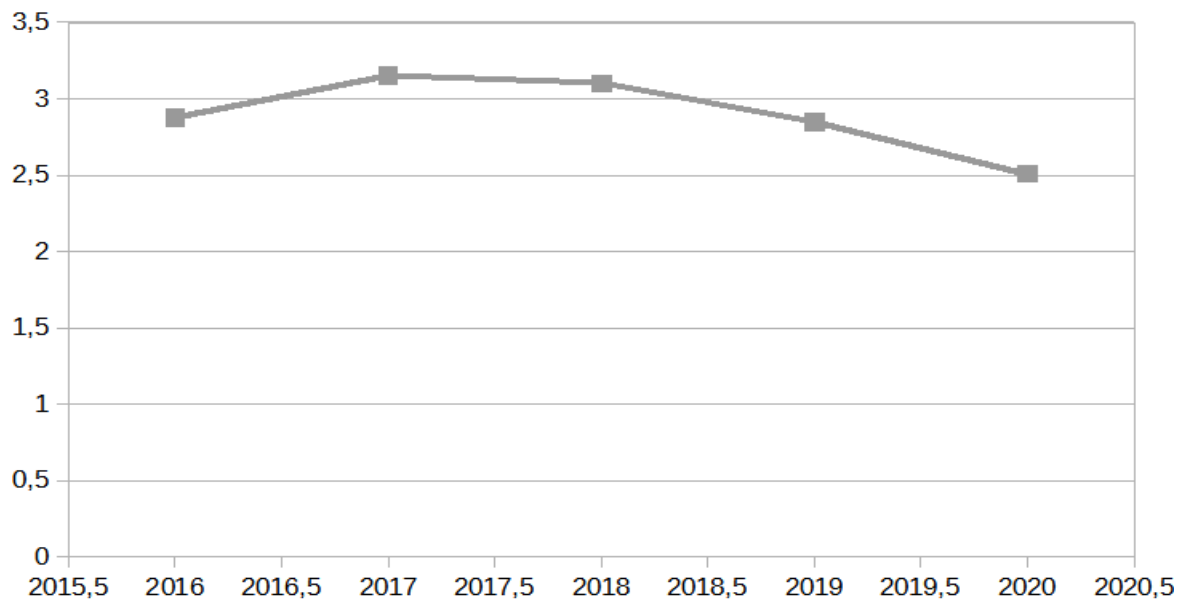

Рис. 3.3. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України за цільовим спрямуванням за 2016-2020 рр.

Примітка: побудовано автором за даними сайту інформаційного порталу «БанкЧарт». Прямі іноземні інвестиції по 2020 р.

У 2020 р. Європейська бізнес-асоціація провела дослідження шляхом опитування керівників компанії. Було запропоновано низку питань. Інвестиційний клімат упродовж 2020 року зазнав негативних оцінок підприємців та інвесторів. Виявилося, що 78% опитаних вважають поточний інвестиційний клімат несприятливим, лише 12% вважають Україну вигідним ринком для нових інвесторів. При цьому серед негативних чинників, що впливають на інвестклімат, названі слабка судова система (94% опитаних), високий рівень корупції (91%) та тіньова економіка (75%).

До основних чинників, які безпосередньо впливають на залучення іноземних інвестицій в економіку України, слід врахувати політичну нестабільність, обумовлену військовими діями, непрозорість дозвільної системи, а також слабкою захищеністю прав інвесторів, слабкої судової системи, наявністю випадків рейдерства, які супроводжуються рядом конфліктів між іноземними інвесторами, відсутністю достатньої кількості якісних інвестиційних пропозицій (рис. 3.4):

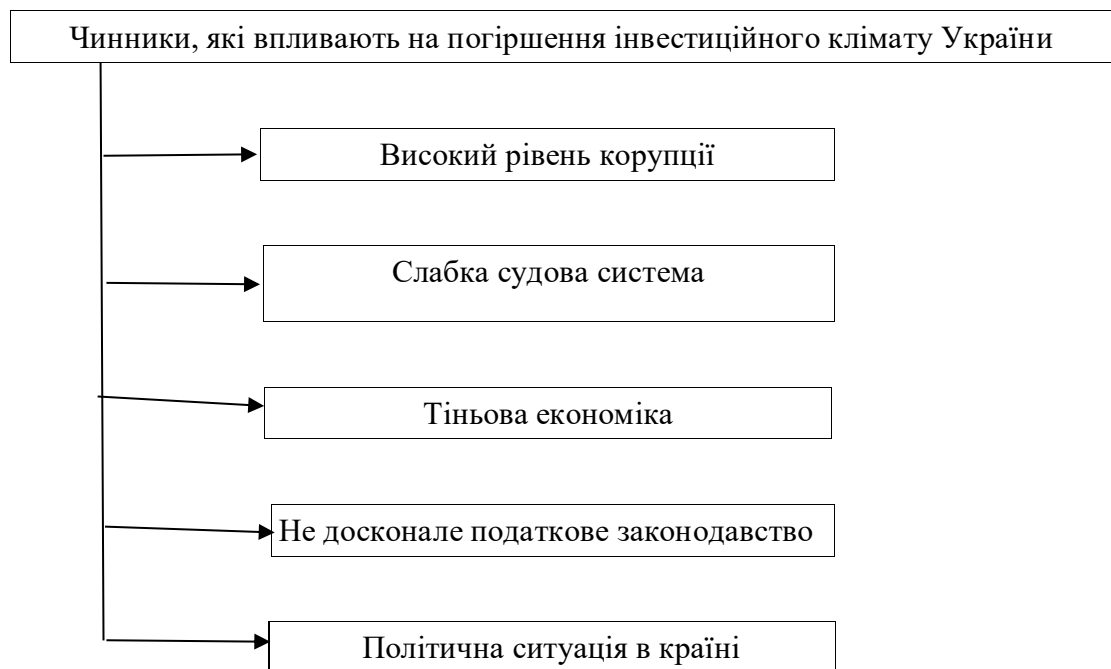

Рис. 3.4. Чинники, які впливають на погіршення інвестиційного клімату України.

Примітка. Побудовано автором за даними Ріпа Т. В. Напрями підвищення інвестиційної привабливості України на світовій арені. Економіка та управління підприємствами. Випуск 66. – 2021. – С. 63.

Інвестиційний клімат піддавався впливу пандемії у тому числі. Результати політики залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у 2020 р. виявилися провальними: приріст припливу ПІІ до України впродовж 2020 р. виявився негативним. Це означає, що інвестори не вводили, а, навпаки, виводили інвестиційні ресурси. Таке виведення становило 400 млн. дол. США [21].

Частково це було пов'язано з коронавірусною кризою, унаслідок якої спостерігаємо скорочення ПІІ у всьому світі. Однак більш важливим є те, що Україна так і не спромоглася запропонувати міжнародним інвесторам належних умов діяльності та безпеки.

У наш час Європейський Союз найбільше залучає інвестицій до української економіки. Саме залучення інвестиційних ресурсів є актуальним на даному етапі розвитку нашої країни. За даними експертів, Україна повинна щороку вкладатись в модернізацію економіки 70 млрд. дол. Якщо Україна не залучатиме ці кошти, Україна не буде спроможною на такі капіталовкладення. Проте незважаючи на таку нагальну потребу, існують суттєві перешкоди, які включають в себе слабка законодавча система, високий рівень хабарництва та наявність тіньової економіки.

Всього є декілька напрямів фінансової допомоги ЄС. По-перше, одним із них є п'ять структурних фондів ЄС, які у свою чергу спрямовані на вирівнювання рівня економічного розвитку в різних регіонах Союзу. Структурні фонди розподіляють кошти лише між країнами-членами ЄС. По-друге, існують програми міжрегіональної та транскордонної співпраці, в рамках яких співробітництво із країнами не-членами ЄС концентрує свою увагу на регіональному рівні. По-третє, є також програми фінансової допомоги для країн-кандидатів на вступ до ЄС. Україні однаково важко буде отримати цей статус, проте останні події показали, що шанс все таки доволі можливий. Україна отримує фінансову допомогу ЄС у вигляді кредитів або кредитних гарантій.

Розрекламована так звана «інвестиційна няня», за якої окремим інвесторам надавалися б особливі умови, не зацікавила (і, вірогідно, не зацікавить навіть після ухвалення відповідного закону) жодного серйозного інвестора, оскільки, по-перше,

складається враження, що пропоновані пільгові умови найпершими використовуватимуться для лобістських цілей, по-друге, для них (вітчизняних і міжнародних інвесторів) більш важливими є верховенство права, низька корупція, забезпечення прав власності. А чергова активність навколо сумнівних податкових змін поставила «на паузу» рішення про ПШ до України [19].

Україна приваблює інвесторів полегшенням митних процедур та позитивними змінами для міжнародних компаній у нафтогазовидобувній сфері та ІТ-бізнесі .

Сьогодні світова економіка продовжує відновлюватися після найсильнішої кризи з часів Другої світової війни. Проте перед нею постає новий виклик – світова пандемія. Особливого значення в таких умовах набувають чіткі кроки з боку уряду: запровадження цілої низки реформ, формування нової нормативно-правової бази та ефективного управління в усіх секторах економіки, зважаючи на запроваджені обмеження.

Також Світовим банком було представлено рейтинг країн за індексом ведення бізнесу (Doing Business). Україна посідала 152-е місце, однак уже в 2020 р. піднялася до 64-ї позиції [51] (рис. 3.5):

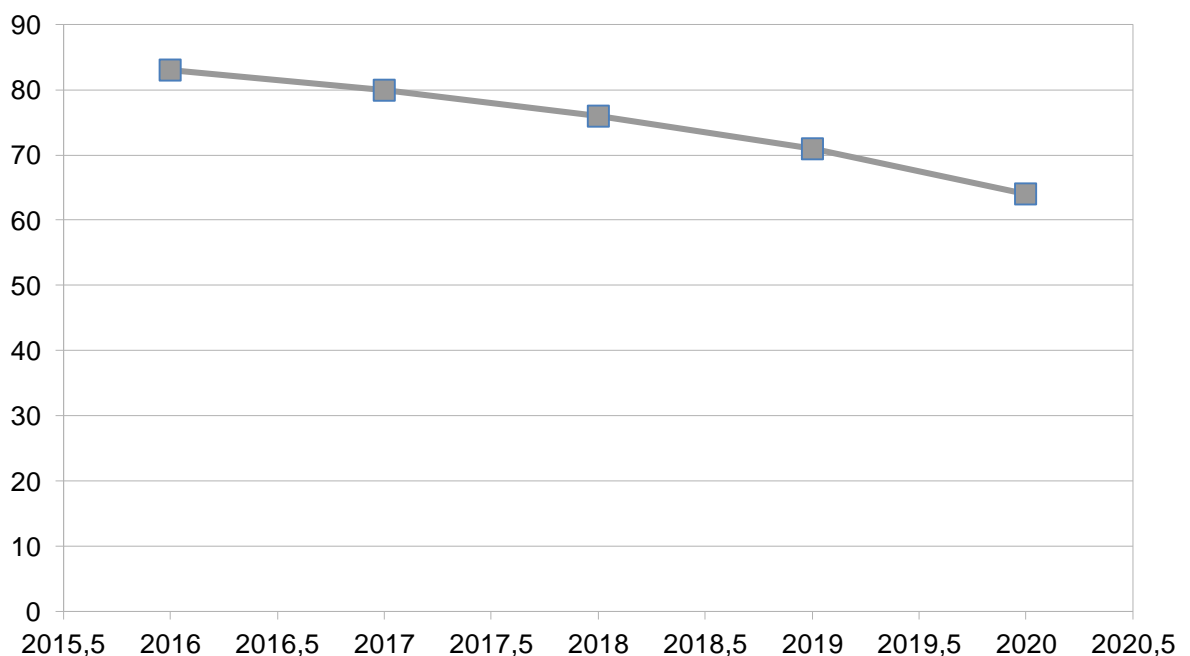

Рис.3.5. Динаміка індексу умов ведення бізнесу України за 2015-2020 рр.

Примітка: побудовано автором за данми Doing Business Reports. The World Bank.

За підвищення загального рейтингу на сім позицій Україна продемонструвала зростання за п'ятьма напрямками [27]: захист інвесторів – було підвищено контроль та захист міноритарних інвесторів вимагаючи більш детального розкриття інформації щодо операцій із зацікавленими сторонами; отримання дозволів на будівництво – введено спрощенні умови для процесу одержання дозволів на будівництво за рахунок ліквідування вимоги про найм зовнішнього спостерігача та впровадження процесу онлайн-повідомлень, а також спрощено отримання дозволу на будівництво шляхом врізання внеску до Київської міської ради; підключення до електромереж – полегшено хід поставки електроенергії за рахунок переоптимізації випуску технічних установ та впровадження механізми географічної інформації, посилено надійність енергопостачання через запровадження процесу компенсації за відключення; інтернаціональна торгівля – зменшено час на імпорт завдяки полегшенню потреб сертифікації належності для автозапчастин; реєстрація власності – полегшено реєстрацію власності за рахунок підвищення механізму прозорості управління земельними фондами.

Відповідно до індексу, Україна зайняла у 2020 р. 145-е місце зі 186 країн світу, що є найкращою позицією за останнє десятиліття. Враховуючи невисокі рейтинги України у сфері інвестиційної привабливості та бізнес-регулювання, переконати інвесторів спрямувати свої фінансові ресурси на покриття потреб у залученому капіталі можуть повна інформаційна відкритість, готовність суб'єктів господарювання надавати повні та достовірні дані про фінансовий стан.

Україна продовжує кожного року втрачати позиції в рейтингу країн світу. Так, за даними Світового економічного форуму, за індексом глобальної конкурентоспроможності у 2018–2019 рр. Україна зайняла 85-е місце серед 138 країн світу, при цьому втративши за рік п'ять позицій [63].

Лідуючі позиції рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності втримали такі країни: Швеція, Швейцарія, США, Німеччина, Фінляндія, Великобританія, Нідерланди, Японія, Гонконг та Сінгапур.

Згідно з даними Всесвітнього економічного форуму, Україна погіршила свої позиції у 7 з 12 основних показників, які використовують для розрахунку індексу глобальної конкурентоспроможності. Найбільше нами втрачено (17 пунктів) за складником «Ефективність ринку праці», а також по дев'ять пунктів – за даними, які описують зміну фінансового ринку держави та охорону здоров'я і також початкову освіту. Ця негативна динаміка зумовлена коливаннями у внутрішньому середовищі країни та макроекономічною дестабілізацією.

Пов'язаним є дослідження Інституту управлінського розвитку в Швейцарії IMD, яким визначаються рейтинги серед 63 країн світу: світової конкурентоспроможності, та світової цифрової конкурентоспроможності. Найбільшою перемогою країни було зайняте 49-е місце в 2013 та 2014 рр., але в наступні п'ять років ситуація зіпсувалась, а тільки в 2019 р. Україна опинилась на 54-му місці, піднявшись вгору у рейтингу на цілих п'ять позицій [60].

Серед аспектів, які применшують місце України в рейтингу, експерти також виділяють неефективність уряду. Індекс цифрової конкурентоспроможності передбачає оцінку здатності країн впроваджувати та досліджувати технології, які як наслідок формують трансформації урядового функціонування, бізнес-моделі і в цілому всього суспільства.

У динаміці можна зауважити негативне спрямування щодо зниження ролі країни у всіх рейтингових позиціях. Індекс цифрової конкурентоспроможності України у 2019 р. становив 55,255, змінивши місце в рейтингу на 60-е місце, із найбільшими недотачами в частині розвитку освіти та рівня науки, вважають деякі дослідники [58].

Зокрема, розроблено законодавство та нормативно-правову базу щодо розвитку інфраструктури державно-приватного партнерства. Зокрема, прийнято Закон України «Про концесію», розроблений з метою реформування концесійного законодавства, імплементації основних аспектів виконання концесій та ДПП відповідно до прав ЄС, а також регулювання всіх механізмів концесійної діяльності, та зміни, які внесені до 25 правових актів із метою забезпечити системний підхід до

розвитку відносин та залучення приватного бізнесу до реалізації проектів ДПП в усіх сферах діяльності. Перелік затверджений урядом охоплює пріоритетні для держави інвестиційні проекти на період до 2023 року, серед яких 40% припадає на масштабні проекти у галузі транспорту та інфраструктури [5].

Удосконалено механізм залучення інвестицій через індустріальні парки. Зокрема, 5 жовтня 2021 року Президентом України було підписано прийнятий Верховною Радою України Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про індустріальні парки» і також інших законодавчих актів України про залучення інвестицій у промисловий сектор економіки за допомогою стимулювання утворення індустріальних парків». Наразі до Реєстру індустріальних (промислових) парків вже включено 52 індустріальні парки, у 28-ми із них визначено керуючі компанії, а у 8-ми є учасники [2].

Запроваджено державну підтримку проектів зі значними інвестиціями. Після набрання чинності у лютому 2021 року Законом України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» прийнято нормативно-правові акти, що визначають вимоги до техніко-економічного пояснення інвестиційного проекту із вагомими інвестиціями, вимоги до заявника, порядок взаємодії між уповноваженою установою та її заявниками, інвесторами із важливими інвестиціями, як органами державної влади, так і органами місцевого самоврядування, механізм розрахунку обсягу державної підтримки щодо реалізації інвестиційного плану із значними інвестиціями, порядок правильного заведення реєстру інвестиційних проектів і переліку відомостей, які вносяться також до реєстру, норми ввезення на митну територію України і установчого використання нового обладнання та укомплектованих виробів до нього, які ввозяться за допомогою інвестора із значними обсягами інвестицій. Повноваженою установою на здійснення супроводу заявника та інвестора із важливими інвестиціями під час підготовки та реалізації інвестиційного плану із значущими інвестиціями сформовано державну установу «Офіс із залучення та підтримки інвестицій» [3].

Шляхи активізації інвестиційної активності у 2022-2023 рр.

В частині підвищення спроможності державних інститутів та посилення верховенства права:

- продовження інституційних реформ для посилення захисту прав інвесторів, удосконалення антимонопольного законодавства та посилення інституційної спроможності АМКУ;
- проведення судової та антикорупційної реформи;
- створення сприятливого податкового середовища для інвестицій (прискорена амортизація основних засобів, зменшення податкового навантаження на нерозподілений прибуток);
- урегулювання податкових прогалів та протидія ухиленню від оподаткування (скорочення тіньової економіки);
- розвиток інструментів державної підтримки експорту (спеціальні програми рефінансування, розвиток ЕКА);
- підвищення ефективності корпоративного управління державними підприємствами та приватизація;
- розбудова цифрової інфраструктури та гармонізація цифрових стандартів з країнами ЄС;
- дерегуляція підприємницької діяльності та зменшення кількості ліцензій та контролюючих органів;
- активне просування українських товарів на експортних ринках з використанням можливостей дипломатичної служби та торговельно-економічних місій.

В частині розширення внутрішнього ринку:

- оновлення економічної інфраструктури як на основі бюджетного фінансування, так і впровадження сучасних механізмів державно-приватного партнерства;
- створення реєстру крупних інвестиційних проектів, які можуть бути реалізовані на засадах державно-приватного партнерства, у тому числі проекти з концесії інфраструктурних об'єктів;

- стимулювання локалізації виробництва, імпортозаміщення та технологій з метою переходу від сировинної до економіки з високою доданою вартістю;
  - спрощення процедур створення індустріальних парків із доступом до землі, інфраструктури та державних сервісів;
  - створення вільних економічних зон та територій пріоритетного розвитку з метою стимулювання точок зростання в найбільш перспективних для інвестицій регіонах України;
  - запровадження регуляторних та економічних стимулів для розвитку ринків енергетики, інтеграція енергосистем України та Європи;
  - підтримка реалізації інноваційних проектів у промисловості та створення умов для підвищення конкурентоспроможності українських підприємств на ринках ЄС;
  - стимулювання агровиробництва високовартісної продукції шляхом залучення інвестицій у сільське господарство та харчову промисловість;
  - збільшення інвестиційної складової у витратах державного та місцевих бюджетів та удосконалення вимог та процедур до відбору державних інвестиційних проектів;
  - удосконалення практики державного оборонного замовлення, у тому числі товарів подвійного призначення, із внесенням змін до тендерного законодавства щодо спрощення закупівельних процедур, та з метою підвищення частки продукції вітчизняного виробництва у сфері оборонних закупівель;
  - створення Банку розвитку для фінансування державних інвестиційних проектів, у тому числі із залученням коштів міжнародних фінансових організацій;
  - залучення інвестицій на умовах угод про розподіл продукції;
- Поглиблення вторинного ринку ОВДП з метою зниження вартості державних запозичень.

Висновки до розділу 3

Отже, проаналізувавши інвестиційний ринок України, можна виокремити наступне. Основними об'єктами для інвестування в нашу державу є: сільське господарство, а саме промислова обробка; ІТ-сектор; будівництво логістичної інфраструктури тощо. Український інвестиційний ринок має хороші перспективи на майбутнє попри навіть не дуже високі показники інвестиційної привабливості. Серед таких показників іноземні експерти підкреслюють: високий рівень корупції держави; слабка законодавча та податкова база; спад реформ; постійні зміни в уряді; геополітична ситуація в країні; неефективне забезпечення фінансової підтримки тощо.

Важливим тягарем для української економіки став COVID-19, який розпочався у 2020 році і приніс із собою вагомий спад надходжень коштів у державну казну. Тому для поліпшення інвестиційної привабливості України потрібно забезпечити податкові канікули, міцну законодавчу базу та координаційний орган для іноземних інвесторів. Також не менше важливим фактором «гальмування» фінансової стабільності є протистояння з Росією.

Після завершення війни та відхід від кризи, пов'язаної із COVID-19, Україна має усі шанси наздогнати економіки провідних країн світу та навіть стати їх суперницею. Це обумовлено, насамперед, вигідним географічним розташуванням, наявністю продовольчих ресурсів, робочої сили та вже декількох існуючих законопроектів, які допомагатимуть залучати прямі іноземні інвестиції. Також, слід взяти до уваги той факт, що після завершення війни в Україну припливатимуть безліч інвестиційних потоків, так як зараз саме в нашій державі вбачають великі перспективи, тому це дасть змогу розвитку усім видам бізнесу.

ВИСНОВКИ

В процесі кваліфікаційного дослідження було з'ясовано:

1. Інвестиційна привабливість – це набір фінансово-економічних важливих аспектів, що формують аналіз навколишнього середовища, місце на ринку і потенціал отриманого внаслідок результату.

2. На привабливість інвестиційної діяльності мають вплив багато аспектів, одним з них є інвестиційна привабливість галузі. Кожна сфера володіє великою кількістю характерних ознак, які в свою чергу мають вплив на визначення твердження, і тому неможливо дати точне правильне визначення. Основний аспект представленого поняття має на меті зможу аналізувати наскільки вигідно вкладати капітал в певний проект чи план.

3. Оцінювання перспективності країн Західної Європи також продемонстрував найбільші «привабливі» країни ЄС та з допомогою цього методу виявилися, що Швеція, Данія, та Фінляндія, проте найменш привабливими – Греція, Болгарія, та Хорватія. Даний механізм не є до кінця досконалим, але може підкреслити загальну ситуацію – показати країни, які володіють більш менш сприятливим кліматом в інтеграційному об'єднанні. Більше того, у даному разі відсутність даних про рейтингові оцінки Люксембургу за двома індексами і Мальти за одним ще зовсім не дає змоги адекватно оцінювати позиції цих двох країн.

4. Інвестиційний імідж країни аналізується складними процедурами індикаторів і різноманітних показників та характеристик. Також, існує ряд факторів, на які вплинути неможливо – одним з головних, для прикладу, у 2019–2020 виявився COVID-19, що викликав важкі наслідки для економіки усіх країн світу, і, безперечно, для країн ЄС. Водночас щоб захистити економіку і не втратити основні активи у вразливих сферах бізнесу та економіки, уряди багатьох країн ЄС впровадили чимало додаткових етапів скринінгу прямих іноземних інвестицій й інші заходи, що

спрямовані на боротьбу із негативним впливом пандемії на інвестиційний імідж та забезпечить економічну безпеку країн.

5. Найголовнішим завданням при цьому встановлено заборона продажу активів за заниженими цінами, проте не підтримання вхідного потоку іноземних інвестицій за будь-яку ціну.

6. Аналіз привабливості інвестиційного ринку України показав, що динаміка бізнес-клімату піднялась. Лише 15% вважають, що інвестклімат в Україні погіршився за останні півроку, 53% впевнені, що цей показник не зазнав великих змін і 32% переконані, що умови для започаткування та ведення бізнесу стали набагато кращими, ніж були.

7. До головних перешкод ведення успішного бізнесу традиційно постає слабка судова система, як зазначають 90% респондентів, сюди ж відносять високий рівень корупції та тіньову економіку. Також уповільнюють процес ведення бізнесу та залучення іноземних інвестицій непередбачувані умови, такі як наприклад повільне впровадження реформ, податковий тиск і нестабільні стосунки із партнерами.

8. У ході дослідження також розглянено методичні підходи щодо оцінки рівня інвестиційної перспективи країни та досліджено значущість здатності не лише впроваджувати нові конкурентні переваги, але й вміти утримувати існуючі під впливом багатьох чинників. Також визначено рейтингові позиції України та порівняно їх з іншими країнами світу за індексом глобальної конкурентоспроможності, індексом економічної свободи, індексом умов ведення бізнесу, світової конкурентоспроможності та світової цифрової конкурентоспроможності. Встановлено, що зниження рейтингових позицій за цими показниками потребує нагального розроблення нового та вдосконаленого нормативно-правового забезпечення, вибору нової стратегії припливу інвестицій, а також ефективного застосування важелів впливу на економіку країни.

9. Доведено, що інвестиції є необхідною складовою в умовах війни та пандемії. Стан інвестиційної привабливості на пряму залежить від загального стану економіки і від процесів стимулювання інвестиційних чи інноваційних механізмів.

10. Визначено значущість конкуренції, адже вона стимулює підприємство розвиватися. Перспективне функціонування тої чи іншої галузі залежить від дій конкурентів, а також постачальників і посередників.

11. Також виявлено, що негативною тенденцією є інвестування у проекти, які приносять надто швидкий прибуток. Адже головна мета проведення інвестиційної діяльності полягає в отриманні прибутку, тому іноземні інвестори не поспішають із вкладанням грошей у розвиток української національної економіки, або вдосконалення її управлінських механізмів. Більше того, рівень ризику ведення бізнесу все ще залишається достатньо високим через політичну і економічну нестабільність. Як результат, інвестор прагне до швидкого виведення свого прибутку з країни.

12. Важливою умовою для розподілу прибутку між державою і її суб'єктами є захист не тільки інтересів держави, а й забезпечення потреб кожного підприємства окремо. Цим самим держава повертає суб'єкту господарювання певну частину його внеску у підвищення національного багатства у вигляді додаткового прибутку.

Отже, в цілому збільшення обсягу іноземних інвестицій є, безперечно, позитивним явищем для країни, куди надходять кошти, так і для іноземного інвестора. Головним пріоритетом уряду на певному етапі є: створити сприятливий клімат для надходжень іноземних інвестицій в різноманітні сфери економіки, надати гарантії підтримки іноземного інвестування. Заохочення іноземних інвестицій є одним із головних завдань сучасної економічної діяльності. В післякризовий період, іноземні інвестиції стають основним видом ресурсів фінансових надходжень. Тому що на противагу кредитам, інвестиції не перетворюються у фінансовий тягар. Сьогодні інвестиції відіграють важливу роль в економіці України, а саме: у доходах виробництві, цінах, експорті та імпорті, економічному піднесенні та загальному фінансовому становищі країни.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність». Закон України зі змінами і доповненнями від 07.12.2000 р. №2121-III.
2. Закон Про внесення змін до Закону України «Про індустриальні парки» та деяких інших законодавчих актів України щодо залучення інвестицій у промисловий сектор економіки шляхом стимулювання створення індустриальних парків від 2021, № 49, ст.390
3. Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» від 17.12.2020 т1116-IX
4. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 1991, № 47, ст.646.
5. Закон України «Про Концесію» від 2019, № 48, ст.325.
6. Венгуренко Т. Г. Розвиток спільного інвестування на ринку капіталів // Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф., 2019. –С. 102-104.
7. Горна М., Іщук Я., Халілова Т. Умови та фактори формування інвестиційної привабливості країн Східної Європи. Міжнародна економічна політика. 2017. – № 2. – С. 137-155.
8. Задоя А. О. Міжнародна інвестиційна позиція у системі показників зовнішньоекономічної діяльності країни / А. О. Задоя // Академічний огляд. – 2020. – № 2. – С. 67-74.
9. Касянок К. Г. Залучення іноземних інвестицій в умовах фінансових дисбалансів [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / Касянок Кирило Геннадійович ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ, 2019. – 23 с.
10. Коренюк П., Копил О. Концептуальні підходи та методи визначення інвестиційної привабливості національної економіки. Економічний часопис

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2018. – Вип. 2. – С. 56-62.

11. Маркевич К. Л. Регулювання ПП в контексті національної безпеки: міжнародний досвід та висновки для України. Теоретичні і прикладні питання економіки: збірник наукових праць. Київ, 2020 – с. 141-153.

12. Малько К.С. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: чинники їх формування в сучасних умовах. Актуальні проблеми економіки. 2015. – № 3(165). – С. 100–105.

13. Мармуль Л. О., Леваєва Л. Ю. Методологічні засади структурної модернізації регіональної економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2020. – № 17-18. – С. 5-9.

14. Набок І.І. Особливості інвестування альтернативної енергетики у світі: стан, проблеми, перспективи/ І.І. Набок, В.О. Ковтун //Міжнародні наукові дослідження: інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26–27 квітня 2019 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. – Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2019. – С. 206-210.

15. Набок І.І. Сучасні тенденції на ринку злиття і поглинання в Україні як основний індикатор інвестиційних можливостей/І.І.Набок// Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, Київ; Варшава, 07 лютого 2021 р. / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ; Варшава: ФОП КАНДИБА Т.П., 2021. – С. 168-172.

16. Онікієнко С. Облікові методи оцінки інвестиційної привабливості. Вісник Нацбанку України. 2017. – Вип. 7. – С. 49–51.

17. Побоченко Л.М. Інвестиційний клімат як фактор економічного зростання України / Л.М. Побоченко // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва: X

міжнародна науково-практична конференція, 25 листопада 2016 року: тези доп. – Харків, 2016.– С.260-262.

18. Побоченко Л.М. Перспективи інвестиційної привабливості економіки країни / Л.М. Побоченко, В.О. Василевський // Україна і світ: перспективи та стратегії розвитку: електронний збірник наукових праць. – Київ: НН ІМВ НАУ, 2016. – № 2, Вип. 3. – С. 30-37.

19. Побоченко Л.М. Пріоритетні напрямки покращення міжнародної інвестиційної діяльності в Україні /Л.М. Побоченко, Д.Р. Мухамедова // Електронний фаховий науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку». Серія «Світове господарство і міжнародні економічні відносини». – 2017. – Вип. 7. – С.49-55.

20. Приходько В.П., Єгорова О.О. Економіка та економічна безпека держави: навчальний посібник. Ужгород : РІК-У, 2017. – 388 с.

21. Приходько В.П., Єгорова О.О., Казакова Л.Л. Метафізика інвестицій. Інноваційно-інвестиційний розвиток економіки регіонів: посібник. Ужгород : ПП «АУТДОР - ШАРК», 2015. – 352 с.

22. Ріпа Т. В. Напрями підвищення інвестиційної привабливості України на світовій арені. Економіка та управління підприємствами. Випуск 66. – 2021. – С. 63-

23. Ричка М.А. Аналіз іноземного інвестування України в глобалізаційних процесах/ М.А. Ричка, А.О. Ільченко // Інфраструктура ринку. – 2020. – № 42. – С. 46-53.

24. Ричка М.А. Інвестування: сучасні світові тенденції / М.А. Ричка // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: міжнар. наук.-практ. конф., 21 квітня 2020 р.: тези доп. – К., 2020. – С. 40-42.

25. Удалих О.О. Управління інвестиційною діяльністю промислового підприємства. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. – 292 с.

26. Ширяєва М., Макаренко А. Зміцнення фінансового потенціалу об'єднаних територіальних громад в умовах бюджетної децентралізації. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. – №4 (70). – С. 84-89.

27. <https://eba.com.ua/> - офіційний сайт Європейської бізнес-асоціації.
28. <http://www.ukrstat.gov.ua/> - офіційний сайт Державної служби статистики України. URL:
29. <https://www.me.gov.ua/> - офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.
30. <http://www.bank.gov.ua> - офіційний сайт Національний банк України. URL :
31. <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> - офіційний сайт Світового банку.
32. Вплив COVID-19 на економіку і суспільство країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua>.
33. COVID-19: назриваюча криза загрожує економічним занепадом і зростанням нерівності: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2020/covid19-loomingcrisis-threatens-economies-and-equality.html>
34. Гейко Т. Ю. Пріоритети розвитку підприємництва в Україні в умовах пандемії COVID-19 та в посткарантинний період. Вісник соціально-економічних досліджень // Збірник наукових праць. Одеса: Одеський національний економічний університет. 2020. URL. http://journals.uran.ua/vsed_oneu/article/view/219796/219516.
35. Долбнева Д. В. Вплив COVID-19 на економіку країн світу / Д. В. Долбнева // Проблеми економіки. – 2020. – Вип. 1 (43). – С. 20–26. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу : https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-1_0- pages20_26.pdf
36. Європейська бізнес асоціація. Індекс інвестиційної привабливості України. Режим доступу : URL: <https://eba.com.ua/top-menedzhery-pogirshyly-otsinku-investpryvablyvosti-ukrayiny/> .
37. Іноземні інвестиції в Україну зросли більш ніж на 5%. URL: <http://economics.unian.ua/finance/1472851-inozemni-investitsiji-v-ukrajinu-zroslibilshnij-na-5.html>.

38. Коментар національного банку щодо зміни реального ВВП у 2020 році. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u2020-rotsi>
39. Кушмеунсе Р.Г., Цугульський Ю.Л. Вплив коронавірусу COVID-19 на принцип безперервності діяльності. URL. <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2021/03/1> .
40. Лавриненко Л. М. Ринок праці на карантині та професії, які будуть затребувані після пандемії COVID-19 // Збірник наукових праць «Логос». URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.09.13.html>.
41. Маскевич О.Л «Соціально-економічні наслідки пандемії». URL: <https://ukraine.un.org/uk/93805-zvit-generalnogo-sekretarya-pro-robotuorganizacii>.
42. Міжнародна інвестиційна діяльність: навчальний посібник / А.О. Задоя. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. – 122 с. <http://ir.duan.edu.ua/handle/123456789/1172>.
43. Новини й аналітика про Німеччину, Україну, Європу. URL : <https://www.dw.com/uk>.
44. Озімчук О. Вплив інвестицій на економічний розвиток України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. – № 6 – С. 224-227.
45. Разумков Центр. Завдання і перспективи інвестиційно-інтеграційного розвитку України. 2017. URL: <http://razumkov.org.ua/>.
46. Сайт інформаційного порталу «БанкЧарт». Прямі іноземні інвестиції з 2002 по 2020 р. URL: https://bankchart.com.ua/spravochniki/indikatory_rynka/foreigninvestment.
47. Сайт інформаційного порталу «Разумков Центр». Україна 2020–2021: невинувачені очікування, неочікувані виклики (аналітичні оцінки). URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/2021-PIDSUMKI-PROGNOZI-UKR-ENG.pdf>.
48. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.

49. Тимченко О.І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в умовах пандемії COVID-19 // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». №6. – 2021. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/92.pdf .

50. Україна 2020-2021: невиправдані очікування, неочікувані виклики (аналітичні оцінки) (2021). Центр Разумкова. URL:<https://razumkov.org.ua/uploads/other/2021-PIDSUMKI-PROGNOZI-UKR-ENG.pdf>

51. Ціна вірусу: чи врятує провідні економіки світу безпрецедентна фінансова допомога. Європейська правда. 2020. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2020/04/6/7108344/>

52. Як уряди різних країн підтримують бізнес під час карантину? Рубрика. 2020. URL: <https://rubryka.com/article/state-support-business>(дата звернення: 10.03.2022).

53. Außenwirtschaftsgesetz – AWG. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. 2020. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_awg/

54. Coronavirus business impact: Evolving perspective/McKinsey. www.mckinsey.com

55. Corruption perceptions index. Transparency international. 2019. URL: <https://www.transparency.org/cpi2019> .

56. Despite the COVID-19 pandemic, 99% of foreign direct investment projects in Russia will be implemented. EY. 2020. URL: https://www.ey.com/en_ru/news/2020/07/ey-european-attractiveness-survey-2019 .

57. Doing Business Reports. The World Bank. 2020. URL: <http://www.doingbusiness.org> .

58. Foreign direct investment flows in the time of COVID-19. OECD. 2020. URL: <https://www.oecd.org/coronavirus/policyresponses/foreign-direct-investment-flows-in-the-time-of-covid-19-a2fa20c4/>

59. Foreign direct investment in the EU. Bird & Bird. 2020. URL: <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2020/global/foreigndirect-investment-in-the-eu>.
60. Foreigndirectinvestment. UNCTAD. 2020. URL: <https://unctad.org/en/Pages/statistics.aspx>.
61. Global Peace Index Report. Global PeaceIndex. 2018. URL:<https://countryeconomy.com/demography/global-peace-index>.
62. Governmental Decree 86/2020. Wolters Kluwer. 2020. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000086.kor>.
63. IMD Global Competitiveness Rating. Humanitarian portal. (2019). Report. Retrieved 09/03/2020. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/the-imd-world-competitive-ness-yearbook>.
64. Index of Economic Freedom. The HeritageFoundation and The Wall Street Journal. 2019. URL: <https://www.heritage.org/index>
65. International Business Compass Index. BDO. 2018. URL: <https://www.bdo.ge/en-gb/insights>.
66. Investment Trends Monitor. UNCTAD. Impact of the Coronavirus outbreak on globalFDI. [unctad.org/en/pages/publications/Global-Investment-Trends-Monitor-\(Series\).aspx](https://unctad.org/en/pages/publications/Global-Investment-Trends-Monitor-(Series).aspx)
67. Investment Trends Monitor. UNCTAD. Impact of the COVID-19 pandemic on global FDI and GVCs. Updated Analysis. unctad.org/en/PublicationsLibrary/
68. Real Decreto-ley 8/2020, de 17 de marzo, de medidas urgentes extraordinarias para hacer frente al impacto económico y social del COVID-19. Jefatura del Estado. 2020. URL: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2020-3824>
69. REGULATION (EU) 2019/452 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 19 March 2019 establishing a framework for the screening of foreign direct investments into the Union. Official Journal of the European Union. 2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A32019R0452&from=EN>

70. Sněmovní tisk 834 VI.n. z. o prověřování zahraničních investic – EU. PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. 2020. URL: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=834>

71. The Global Competitiveness (2019). Report. Retrieved 09/03/2020. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.

72. The Global Competitiveness Index. World Economic Forum. 2019. URL: <https://www.weforum.org/reports>.

73. The Global Competitiveness Report 2018. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/>

74. The Global Competitiveness Report 2019. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2019/>

75. The Global Innovation Index Report. Global innovation index. 2019. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/Hom>).

76. The Legatum Prosperity Index Reports. Prosperity. 2019. URL: <http://www.prosperity.co/>.

77. UNCTAD (2020b). Impact of the COVID-19 pandemic on trade and development transitioning to a newnormal. URL: https://unctad.org/system/files/officialdocument/osg2020d1_en.pdf

78. WORLD INVESTMENT REPORT 2020. UNCTAD. 2020. URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2020_en.pdf.